

ԾԱԶԻԿ

ՆԱԲԱՐԱՐԵՐՐ

ԳՐԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

16րդ ՏԱՐԻ.—ԹԻԻ 11. (549)

5 ԱՊՐԵԼ 1903

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Գիշերներու Գիշերը
Աւագ Ուրբաթ

ՍՍԱԿԱՆ ՂԱՐԴԱՊԵՏ
Հեծեծանքներ (Բանաստեղծ. Սիւլլի Բրիւտոմի)
Թարգմ. ՍԻՊԻՆ

Ընտանեկան Բարոյական
Սէրը Ամուսնական Կեանքի Մէջ
Ռ. Յ. ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ

Ղազարոս՝ Թարուցեալն ի Մեռելոց
ԷՄՄԱՆՈՒԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

Հանիկ Սազրեան

Ա. Փ.

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

A Marie

GOMIDAS MINASSIAN

Réponse à une demande

DJANIK YAZIDJIAN

Vers le soir

ALEX. PANOSSIAN

Յանգապասում

Սիւլլ Դեղ

ԱԼՓԱՍԻԱՆ

Արկածալից Հասիկ մը (Մենայտումիւն)
ԳԼԱՆԻԿ

Մահապղը կը խմբագրուի
(Տնական բարբեր)

ՏՕՄԻՆՈ

Գէպ ի Սէր (Բերթուած)

ՌՈՒԲԷՆ ԶԱՐԴԱՐԵԱՆ

Գնչուին

Արեւելքի երգեր

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

Գրական Շարժումը

ԵՐԵՒԱԿ

ՆՈՐԵՐՈՒ ԲԱՃԻՆԸ

Յիսուսի Մահն ու Բոյսերը

Նամակ կամ որ եւ է գրութիւն պէտք է ուղղել

Խ Մ Բ Ա Գ Բ Ո Ւ Թ Ե Ա Ն

در علیّه ده غلطه ده قورشونلو خاتمه نومرو ۷ زاغیک غزتهسی ادارهسی

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ «ԾԱԶԻԿ»

Կալաթա, Քուրժումլու Խան քիւ 7

RÉDACTION DE LA REVUE „DZAGHIK“

Kourchoum Han N° 7, Galata. Constantinople.

Ս. ԴԱԻԹԵԱՆԻ

ՆՈՐԱԳՈՅՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

40.—ՈՒՂՂԵՑՈՅՑ Գ. ՂԱՐԺՈՒԹԻՒՆ ՄԱՆԿԱՆՑԻ, անհրա-
ժեշտ ամէն ուսուցչի եւ ամէն ոչակերտի Գին 5 դր:

41.—ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ԻՐԱԴԻՏՈՒԹԻՒՆ (մտածարական ու-
ճով եւ դիտական բաժանումով): Գին 3 դր:

42.—NOUVELLE METHODE, Deuxième Livre, ուղղակի մեթո-
տով ֆրանսերէն լեզուն ուսանելու ամէնէն դժբանական գիրքն է:
Գին 4 դր:

43.—ԲԱՅԱՏՐՈՒԹԻՒՆ Ս. ՊԱՏԱՐԱԳԻ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԵԱՆ,
գործ կրօն. Գահանայի, ամէն Հայ Բրիտանեայի համար պիտանի,
գին 5 դր: (Մեծաքանակ գնու միեւրու մեծաքանակ զեղծ):

Դիմել առ ՍՄԲԱՏ ԴԱԻԹԵԱՆ

Խորասանեան խան, Սիրէնի, Կ. Պոլիս

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՍԱԳԱՅԱՆ

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ ԾԱՂԻԿԻ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ ԿԱՆԽԻԿ Է ԲԱՑԱՐՁԱԿԱՊԷՍ

Գաշառներու համար	տարեկան	60	դր.
„ „	վեցամսեայ	30	„
Պորտոյ համար	տարեկան	50	դր.
„ „	վեցամսեայ	25	„
Արտատահմանի համար	տարեկան	14	ֆր.
„ „	վեցամսեայ	7	ֆր.:

Բաժանորդագրութիւնները կը սկսին սալէն սանդ 1ին

ԶԵՌՔԷ ՀԱՏԸ ՔԱՌԱՍՈՒՆ ՓԱՐԱՅ

Առանց բաժանորդագրի ներկայիս բաժանորդագրուելու համար եղած գրութիւնները նկատողութեան չեն առնուիր:

Կը հրաշիրուին Ատաբազարի, Անախոյ, Մարգոշանի, Բաբերդի, Երզնկայի Գործակալները, որպէս զի օրարերբի օրէն մնացած իրենց պարտքերը չոչտով հատուցանեն:

Նմանապէս կը հրաշիրուին Գառնիկ Պաղտատարեան (Նիկոմիդիա), Երոշանոյ Փափագեան (Պարտիզակ) և Գ. Ե. (Սամսոն) որպէս զի իրենց երբեմնի գործակալութեան օրէն մնացած պարտքերը փոքրամ վճարել:

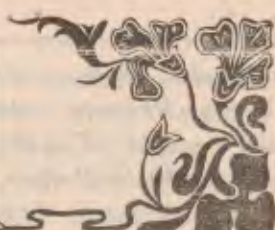
Հրապարակային ներկայ յայտարարութեան ալ ապարդիւն մնալուն, պիտի հարկադրուինք օրինական միջոցի դիմել:

Վերեւ յիշուածներէն դուրս, այն գործակալներն ալ, որոնք տակաւին չեն փոքրացած օրարերբի առնեն մնացած իրենց պարտքը հատուցանելու, կը հրաշիրուին նմանապէս, որպէս զի օր առաջ իրենց բաց հաշիւները փակեն:

Այն տեսակ անձեր ալ, որոնք առանց գործակալի միջնորդութեան, ոչդրական օրարերբի վարչութեան դիմած են գրով մը և բաժանարար արձանագրուած, սակայն իրենց տուած քերքերուն փոխարժեքը ցարդ չեն վճարած, կը հրաշիրուին հաշտարարապէս իրենց պարտքը հատուցանելու. հակառակ պարագային այս վերջիններէն պիտի առիպուինք հրապարակաւ մեր իրաւունքը պահանջել, քանի որ իշխանացիներն առանձին առանձին նախակ գրել չպիտի ուզենք:

ԾԱԶԻՎ

ՇԱԲԱՐԱՐԵՐ

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՊԵՐՏԻԿԱԿԱՆ ԳԵՂԱՐԱՆԻ ԳԵՂԱՐԱՆԻ
ԵՄԻՍԿԱՆԻ ԳԵՂԱՐԱՆԻ ԳԵՂԱՐԱՆԻ

16-րդ ՏԱՐԻ. — ԹԻԻ 1. (549)

5 ԱՊՐԻԼ 1903

ԱԻԱԳ ՈՒՐԲԱԹ

ԳԻՇԵՐՆԵՐՈՒ ԳԻՇԵՐԸ

Խորհրդաւոր են ու լի գիշերները լը-
ռին. անոնց ծնունդը երկրորդական է. կեանք
կամ մահ: Կան գիշերներ որ առաւօտ ու
արեւ ունին, կեանքի գիշերներն են ա-
նոնք: Գիշերներ ալ կան սակայն, սեւ ու
ազճամբի գիշերներ, ահ անոնք անլոյս
ու անլոյս գիշերներն են գերեզմանին,
անառաւօտ ու անարեւ յաւիտենական
գիշերները մահուան:

Գիշերները սիրելի են սակայն. մեր
խոնջած պարտասած մարմինները՝ գիշեր-
ուան մէջն է որ իրենց կրօնածառ ու
կը վերստանան, անոնք մեր մտածման
փոթորկոտ ծովուն նաւահանգիստներն են
անքայլ յենակէտը մեր սրտերու մշտա-
ծուր յուզմանց: Բայց քունը, ահ գիշեր-
ներու այդ պահապան ոգին, չեմ գիտեր
ինչու չի մոտիկնար արցունքով թրչոտած
բիրկու, ինչու չի սիրեր այն սրտերը, ուր
հիւժող վիշտն իր բոյնն է դրած:

Ո՞րն էր այն գիշերներու գիշերը, զոր
անցուց մարդուն ոգին երէն մէկը, որուն
ահաւոր գիշերը թէեւ ծնաւ մահ, սակայն
մահն ալ ծնաւ կեանքը:

Սարսափ ազդող մութ գիշերուան խոր
լուծեան մէջ լուերու սրտակեղեք սուր
վայնասուններու նման կը լսուի միայն
տխուր սոսափելներ խոլական հիւսիսին, որ
կարծես մոտալուտ մահուան մը ողբերգը
կը հիւսէ, ազմկելով շարունակ խիտ ան-
տառակը մշտադաւար ձիթեղներու:

Ինչ սեւաթուր տխուր թիւն մը կը հագ-
նին սա անլուսին գիշերները, ու նոյն մի-
ջոցին կարծես մեծ ու փոքր լուսաւորներն ալ
անքանակ՝ երկինքի անձիւր անհունու-
թեանը ծոցէն կ'երեւայ մեզի: Ու
հետզհետէ աւելի ահաւոր կը դառնայ գի-
շերներու գիշերը, հսկայ կոյտերը լեռանը-
ման ամպերու՝ վեր վեր կը բարձրանան
հորիզոնէն ու հովը մոլեգին գիտախու-
անտես ուրուականի մը պէս իր մատու-
ներովը հապճեպ, կարծես կը ջանայ լայն
ու սեւ պատանք մը ձեւել ցաւերու էն
զորաւոր կսկիծներովը բռնուած սա ձի-
թեղեղ անտառակին, որուն լացող ծա-

ռերը ծածկել ու պահել կը փորձեն իրենց
ծոցը ապաստանած այն գիշերուան մեծ
կեղեքեայր: Ան որ իր անձին մէջ կը զգայ
տրամաթիւններու սարսուռը ու մահուան
սարսափը հոգեքաղ: Ո՞վ է արդեօք այս
մարդը, ոճրագործ մը, որ իր հնաքը ծած-
կել կ'ուզէ, կամ երիքովի վիրաւոր ճամ-
բորդն է որ օգնութեան կը սպասէ, ո՞չ
մէկն է եւ ո՞չ միւսը, իր ճակտին վրայ
հեղձեալ կ'երեւին տաղնապի կնիքները
ստուերոտ, աչքերը մոլորուն յարած է գէպի
հորիզոնը, բռն անձկութեամբ մը օգնու-
նութեան սպասող դժբաղդի մը պէս:

Իրերը նոյնը չեն մնար սակայն, եւ ոչ
ալ գիշերը մթին. Սարսափ սարէն լուսն-
կան կ'երեւի յանկարծ, թէեւ ոչ նախորդ
գիշերուան պէս պայծառ ու ծիծղուն, ան
ալ սարսուռի տոգորութիւն մըն է հագեր,
եւ իր տոյնն ճամառները կը բեկբեկին
ձիթեղներու մանրիկ տերեւներու մէջէն
որ գեւ խօլական հովը կ'ալնուի, ինչպէս
ալեւոյնները ծովին: Ու դեռ հալածական
մարդը անշարժ կեցեր է իւր տեղիկը,
մամապատ ժայռի մը կոշտին վրայ ծն-
րաղիւր ու անյարիր, որուն պայծառ դէմ-
քին վրայ տակու կ'ուրուագծուին մա-
հապարտներու կոշտ փայտին ստուերներն
ահարկու: Հովը կատաղի ցրուած է ար-
գէն թուխ պամպերը հորիզոնին ու լուս-
նին լոյսը արծաթաշող ցոյց տալ կը փոր-
ձէ անոր աչքերը տամպացած, որ միայն
ինքը գիտէ ուղղել երկինքի լուսաւորնե-
րուն ընթացքը անմոլար: Ան յանկարծ
իր շուրջը կը նայի խաչածեւեղով ան-
ծանօթ հորիզոններն հեռաւոր եւ իր
նայումքները լայն ու խորին կ'ընդգր-
կեն ոչ միայն հիւսիսն ու հարաւը, այլ
տիեզերքն ամբողջ: Կը լռէ սլահ մը բնու-
թիւնը հիացումով մը արբելու, կը լռեն
ձայներն ամէն ու հովերէն ծեծուող խա-
չափիւնները ձիթեղեղ տերեւներուն ու
հալածական Աստուած-մարդուն հոգեցունց
ձայնն է միայն որ կը լսուի, տեսնելով
ամպերու ծոցէն դէպի իրեն երկնցած
գաւաթ մը, ահ, որքան դառն է այն սա-
կայն, դառն է վասն զի մարդկութեան
հոգեկան ցաւերու բաժակն է, քաղցր է
միանգամայն վասն զի մեղաւորաց փրկու-
թեան սիրոյ դաւաթն է այն: Մոլեգնեալ

ամբոխը, արդէն ձերբակալեր է զայն իրը
չարագործ մը եւ կը տանի ատենը: Ո՞ր-
չափ ալ շուտ լինուցին իր դատաստանը:
Բանտին մէջ ոճրագործ Բարաբրային շրջ-
թաները կը քակուին կամաց կամաց, ա-
նոր տեղ անպարտական ձեռքերը պիտի
պրկուին: Ինչու չէն նայիր, ո՞վ լուսն ու
անմոռնջ դատապարտեալը, այդ ժանգոտ
երկաթին: Դարերու դարբնացած շղթան
է այն, որով կը կապեն ձեռքերը, մինչ
դու սիրոյ անլոյս օղակովն է որ կապել
կ'ուզես սրտերը քեզի հետ: Կա՛ց, կա՛ց,
պահիկ մըն ալ, խաչը կը պատրաստեն ու
քեզի գամելու գամերը կը սրեն:

Լերկ ու ժեռուտ լեռան մը ուսին վրայ
կախաղանի փայտէն կախուած երեք ան-
ձեր կ'երեւին, մէջտեղինը անմաղի մը
դէմքը ցոյց կուտայ, զոր մարդիկ սովոր
են ստէպ շփոթել չարագործին հետ: Բայց
որոնք են արդեօք անոր աչն ու ձախը
կախուածները, իրեն աշակերտները, ո՞չ,
բայց ատոնցմէ մին նոյն իսկ առջի
տաղնապի պահուն ուրացաւ զայն, եւ
միւսը ամենէն առաջ խոյս տուաւ:

Ո՞վ դու Մարգարէտուածդ, գիտես թէ
որոնք են քու շուրջը կեցողները, որոնք
են քեզ վիճակակից ու խաչակիցներդ:
Երկու չարագործներ: Մինչ դու ծարաւի
եմ կը կոչես, քեզի խաչողները գունատ
շրթներով կը մօտեցնեն լեզուով խառն
քաղախը միայն, ու վերջին ցաւալին հա-
ռաչանքը կը լլայ ուղղեալ անկարեկիր
մարդկութեան թէ ամենայն ինչ կատար-
եալ է, ո՞չ արդարեւ կատարեալ էր մար-
դոց կողմանէ ամէն չարիք, ամէն նախա-
տինք, ու ամէն անարդար, իսկ քու կող-
մանէ կատարեալ էր անձնութիւնը,
սիրը, ու անյիշատի համբերանքը աստ-
ուածաւորն:

Ո՞րքան ալ հակասական են սակայն
քու խօսքերդ, ո՞վ Խաչուած Գալիլեացի,
դու չէիր միթէ ըսողը վերջին օրերուդ
թէ «ես երբոր այս երկրէն վեր բարձրանամ,
ամենքն ալ ինծի պիտի ձգեմ, ինծի պիտի
հրապուրեմ» ահ չեմ դիտեր թէ ինչ ծաղ-
րական զաւեշտ մըն է աս, դու ինչու վը-
մարդիկը պիտի կրնաս հրապուրել քեզ,
մինչ նոյն իսկ գերմարդկային գործերդ
տեսնող, երախտիքդ վայելողներ միս մի-

սիրահրապոյր, այս ամէնքն հզօր պատ-
ճառներ չեն որպէս զի իրենց սէրը ո՛չ
միայն տեւական լինի, այլ եւ յարածուն:
Ո՛հ, էր երբեմն՝ փափաքելով կը փափա-
քէր տին երիցս երջանիկ օրուան ուր
պիտի կրնայիր ցնծաւէտ հպարտութեամբ
մ'արտասանել սա խօսքը «իմա է ան»,
եւ յորմէ սկսեալ ա՛յլ միշտ անոր հետ
պիտի ըլլայիր, անոր քովը, անոր թեւը,
մինակ առանձնութեան մէջ, ո՛չ զօք ու-
նենալով վկայ ու արգելք ձեր սիրոյն ար-
տայայտմանց, եւ հիմայ, ձանձրանա՛ս ա-
նոր ընկերութենէն, հիւրերու եւ այցե-
լութեանց պէտքն ունենաս, առիթ ու
պատրուակ որոնես դուրս նետելու համար
ինքզինքդ անէն. զուարճութիւններ վա-
յելիս որոնց ան չէ մասնակից, ու կա-
րենա՛ս զուարճանալ առանց անոր: Ի՞նչ
եղաւ սէրդ, հէք երգեցիկ այն սէրդ. ա-
մուսնութիւնն իրա՛ւ, որպէս ըսած են եր-
բեմն, սիրոյ գերեզմանն է. սիրողն իրա՛ւ
կը մեռնի ամուսնոյն մէջ, եւ վա՛սն զի
պաշտուած կուգոր շրջափեցինք՝ իրա՛ւ
հարկաւորապէս պէտք է փրութի այն մեր
մատնեւուն մէջ: Ո՛հ, ամուր սիրով սի-
րողներուն, լրջօրէն իրենց ընտրութիւնն
ընողներուն համար չի կրնար ճշմարիտ
ըլլալ այս. գեղեցկութիւնը որ միմեանց
վրայ հրապուրեց երկու նշանածները՝
պսակէն աւելի կամ նուազ յետոյ՝ չի՛
դադրիր գեղեցկութիւն ըլլալէ, եւ թէ
սէրն իտէականացուցած էր զայն յառաջ,
պիտի շարունակէ իտէականացնել, եթէ
ա՛նգ է միշտ, ու անտես ընել իրական
կեանքի մէջ ի վեր ելած անկատարու-
թիւններ, — բան մը յորմէ ոչ մի իրակա-
նութիւն գերծ է բոլորովին:

Պիտի առարկուի թէ սովորութիւնը
զգացումը կը բխանէ, եւ թէ ա-
մենօրեայ կենակցութիւնն իսկ է պատճառ
որ ամուսնոց արժանիք ու հրապոյրք կա-
րենան ժամանակէ մը յետոյ անզգալի
զառնալ միմեանց, ու նախկին սիրոյ ա-
ւելնոտ բանաստեղծութիւնը՝ ուշ կամ
կանուխ անտարբերութեան արձակին վե-
րածուիլ Բայց սէրն, իւր բուն ու
ազնիւ նշանակութեամբ հասկցուած,
այն զգացումներէն չէ՝ որք յա-
զուրդ ու յափրանք կը ձանշան. իր
առարկան հոգւոյն համար անսպառ գանձ
մէ վայելից: Ի՞նչ սիրեց մարդ այն էական
վրայ զօր ընկեր առաւ իր կեանքին. —
անշուշտ հոգեկան ու բարոյական հան-
գամանքներ նախ եւ առաջ, եւ ֆիզի-
քական գեղեցկութիւնն — կանսցի կամ
առնական — այդ ներքին շնորհաց իրրեւ
արտաքին փայլը զի թեց զինք մասնաւոր
լա՛ւ. այդ հանգամանքներ սիրելի են միշտ
իրրեւ. անանց գեղեցկութիւն. զանոնք
գնահատելէ դադրիլ՝ կորուստն է ճշմա-
րիտ գեղեցկին զգացումն իսկ: Մասնաւոր
որ կեանքը, իւր յարափոփոխ այլազան
երեւոյթներուն մէջ, նորանոր առիթներ

կ'ընծայէ այդ հանգամանց՝ դուրս ցայ-
տեցնելու իրենց բարոյական արտազրա-
շնորհը. եւ արդէն կը խոստանայինք մեզ
վայելել զայնս յետոյ՝ մանաւանդ, իրենց
գործունէութեան մէջ, ամուսնական ու
ծնողական առաքինութեանց ձեւոյն տակ:
Ահա՛ այդ գործնական կեանքին մէջ է
նաեւ որ յաճախ ի յայտ կու գան յառ-
կութիւններ, կատարելութիւններ որոց
մտադիր չէինք եղած ի սկզբան կամ որք
զեւ չէին ալ հասունցած: Այդ կենակցու-
թիւնն իսկ միմեանց մէջ ամփոփուած
էականութիւն իւր խորին գեղեցկութիւնն
ունի, ու հո՛տ է տոնին բարոյական մեծ
հրապոյրը, իրրեւ տապանի մը՝ կեանքի
երբերուն անգունդին վրայ:

Հիմայ ալ մի բռնք թէ երիտասար-
դութեան չքեղ հասակը կ'անցնի իրրեւ
երազ մը, իրեն հետ ցնդելով իւր գրգռած
խանդքն ու յափշտակութիւնքն: Ահա՛ ո՛չ
եւս սիրելոյն զէմքին վրայ այն վարդերը
վառ ի վառ, անոր աչքերուն մէջ այն
ժպիտքն լուսացայտ, անոր մազերուն մէջ
այն փունջը կարծես ճառագայթի, անոր
բոլոր անձին վրայ, այն սիւժը գարնանա-
բոլոր . . . է՛հ, քիչ մ'ալ դուն որուն հա-
մար կանգ չափն անշուշտ տարիները,
քիչ մ'ալ դուն նայէ քեզ հայելին մէջ.
տես, ի՞նչ են զէմքիդ վրայ այդ ծալքերը
մազերուդ մէջ այդ ճերմակները, նայ-
ուածքիդ մէջ այդ մարած բանը: Երբ
ընտրութեան մէջ ինկատ առնուած է
տարիքներու մօրձաւորութեան կէտը, ինչ
որ յայտ համակրութեան օրինաց պահան-
ջումն է եւ լաւ միութեան մը պայման-
ներէն մին, ի միասին կ'անցնին ամուր
կենաց եղանակներէն: Բայց, ի միասին կամ
ոչ, բնական չէ՞ որ կեանքն իր չրջանն
ընէ, եւ ո՛վ, երբ սիրել ու խոսեց, ո՛վ կը
հաւատարմաւորուի կեանքի մը իւր
կենակցին համար: Եւ յետոյ, տարւոյն եւ
ղանակներուն պէս, կենաց իւրաքանչիւր
եղանակն ալ իւր յատուկ գեղեցկութիւնը
չունի, կորուսածը չի՞ փոխարիներ որ ըս-
տացուած առաւելութիւններով, հոգին
մարմնոյն մէջէն չի՞ ճառագայթեր միշտ,
եւ հոգեկան հասունցած յատկութիւննե-
րու արտապայտութիւնը նոր հրապոյրներ
չի՞ բերեր գէմքին, շարժումներուն, ան-
ձին: Ո՞ր սիրտ ու միջեւ իսկ ճաշակ ու-
նեցող այդ պիտի ուզէր զաւակաց մայր
իւր կնոջ վեհ ու նուիրական, հոգեշարժ
գեղեցկութիւնը փոխանակել մանկամարդ
կուսի մ'ամենէն թարմ հրապոյրներուն
հետ, եւ այդ կին, առանց ապականուած
ըլլալու, պիտի կրնա՞ր նախադասել նո-
րատի երիտասարդի մը կարմրագէմ ալ
եւ տաք գլուխը իւր ամուսնոյն՝ իւր զա-
ւակաց հօր ալիքստն, նոյն իսկ ցանցա-
ռած մազերով, այլ լրջատիպ հասուն գը-
լուխէ: Նոյն իսկ, եթէ հնար ըլլար, եր-
կու ամուսինները պիտի փափաքէին ի
միասին զառնալ իրենց առաջին երիտա-

սարդութեան: Այդ պիտի նշանակէր չապ-
րած ըլլալ իրենց ի միասին ապրած տա-
րիները, չունեցած ըլլալ իրենց զաւակ-
ները: Այս անգելոյն մէջ մի բեկորը նոյն
բական նշխարն է հիմայ իրենց օրոյն,
իրենց սիրոյն ոսկեղէն զանգուածին իմա-
կագին մէկ մասնակիր: Միակ բանը զոր
պիտի փափաքէին՝ իրարու հետ ծերա-
նալը, իրարու մեռնիլը չտեսնելը պիտի ըլ-
լար . . . :

Առողջութեան կամ տնտեսական վի-
ճակի խանգարմամբ յառաջ եկած տնը-
սպատ կացութեանը մէջ ալ ճշմարիտ ու
անձնուէր սէրը անվթար պիտի մնայ, եւ
ոչ միայն ազնիւ ամուսիններու մէջ ա-
նոնք փառս մը չլիտի կրնան ըլլալ, ոչ
թէ տնհաւատարիմ, այլ նոյն իսկ անփա-
փուկ վարմանց, այլ ընդհակառակն սիրոյ
առաւելման պարտաւորիչ պարագաներ,
փոխադարձ անձնօրրութեան բոլոր կարելի
ցուցերու առիթներ: Անկեղծ ու կենդանի
սէրը աւելի կը փայլի ձախողանքի ու
զժուարթութեանց մէջ, ինչպէս յոյսը աւելի
չողուն կը ճառագայթէ ստուերներուն
մէջ: Երբ հիւանդութիւնը ամուսիններէն
մին տարածամ հարուածեց իր ֆիզիքա-
կան առաւելութիւններուն կամ բնական
շնորհներուն մէջ, մի-սին կողմէ սիրոյ
նուազում մը անիրաւ ու նոյն իսկ ան-
գութ բան մը պիտի ըլլար, զառնանալու,
քիչ մ'անխաւաք ըլլալու իրաւունքը վերաբե-
րելով յաւէտ տկարացելոյն, ու ամէն պա-
րագայի մէջ պիտի ցուց տարթէ այդ սէրը
ճշմարիտ սէր մը չէր, ա՛յն սէրը որ ճըշ-
մարիտ ամուսնութեանց պայմանն է, ա՛յն
սէրը որով մարդ սիրելին կը սիրէ անոր
համար, անոր անձը, անոր հոգին կը սիրէ
մանաւանդ, եւ զժգախտութեան մէջ՝
ինքն ալ անոր հետ զժգախտ, ա՛յլ չի կր-
նար անկէ դուրս երջանկութիւն փնտռել,
իրենց սէրը, ի միասին թափուած ար-
ցունքներով օծուած ու տառապանքով
նուիրագործուած իրենց սէրն ունենալով
դարձեալ իրրեւ սիրփառք իրենց տիրաց-
եալ կեանքին: Ի հարկէ միայն գեղեցիկ օ-
րերու համար կնքուած միութիւն մը չէ՛
ամուսնութիւնը, ու բախտի եւ առողջու-
թեան նման է ապէս անկայուն հիմքու եւ
արտաքին թէութեանց վրայ հաստատուած
ուխտ մը չէր Եկեղեցւոյն կամ ընկերու-
թեան հանգիստաւոր կերպով վաւերացու-
ցածը: Հայ քահանայն, ուսմիկ ու ամեւ
նուն հասկանալի բանաձեւով մը, հար-
ցուցած էր խօսեցեալներուն, «իյնալ կոյ,
ելլալ կայ, տէ՛ր ես», ու անոնց «այո՛»ն,
ստանալէ յետոյ վաւերական հոգալից էր
անոնց միութիւնը. Այս բանաձեւը ճշգրե-
տապէս կը պատասխանէ անոր զոր Անկ-
լիքան Եկեղեցին կ'արտասանէ նմանօրի-
նակ պարագայի մէջ, «For better, for
worse» (աւելի ազէկին, աւելի դէ՛կին հա-
մար): Ուրիշ Եկեղեցիներ ալ ի հարկէ ու-
նին իրենց համիմաստ ձեւերը սոյն ուխ-

տաղրութեան համար ի՞նչ ախուր բան
երբ բախտին հարուածին հետ սէրն ալ
երթայ, ու արդէն ցաւած հոգին իր ըն-
կերին սրտին ալ իրի՛ն հեռանալը տեսնէ՝
որուն սիրոյն առաւել քան երբեք հաւա-
տալու, կրթնելու պէտքն ունի հիմայ...
Ի՞նչ ըսել տնտեսական պայմանաց վատ-
թարացման արդիւնք ընտանեկան ցրտու-
թեանց համար: Այս կէտը կնոջ կը պատ-
կանի, գուցէ, աւելի, վասն զի այրն է զըլ-
խաւորապէս շահողն ու մատակարարողը:
Շահո՞ւ սակայն իր անհաստատութիւններն
ունի, եւ որքան ալ այրը բարի կամեցո-
ղութիւնն ունենայ աշխատելու եւ ար-
տաղրելու, որքան ալ ընտանեաց նիւ-
թական կացութիւնը ի սկզբան ամուր հի-
մանց վրայ դրուած երեւէր, ձախողու-
թեանց հաւանականութիւնը՝ որ միշտ ա-
մենէն հաստատ կարծուած վիճակներու
մէջ ալ իր բաժինն ունի՝ կրնայ օր մի-
րականանալ ու քանդել ընտանեկան դիւ-
րակեցութիւնը: Ահա՛ այն ատեն կը հաս-
նին զրկման ու նեղութեան օրերը: Պէ՛տք
է որ այն ատեն նուազ շահող ամուսնոյն
նկատմամբ սէրն ու յարգանքը նուազին
ընտանեաց մէջ, որովհետեւ չի կրնար,
ինչպէս երբեմն, առատ գոհացում տալ
կնոջ ու զաւակաց կարեւոր կամ անկա-
րեւոր պէտքերուն: Ի հարկէ բարի այրը,
բարի հայրը կարելին կը ձգնի ընել՝ բազ-
մապատկելով իւր ճիւղերն ու աշխատու-
թիւնը, բայց երբ չի յաջողիր զգալի կեր-
պով բարեփոխելու տան վիճակը, բարի
կնոջ ու իրենց հօր օգնելու վիճակին մէջ
զանուող զաւակաց պարտքը պիտի ըլլայ
անշուշտ իրենց ջանքերը կցել անոր ջան-
քերուն, ժպտալ իրենց չրթանց վրայ, յօ-
ժարափոյթ յապաւել իրենց աւելորդները
ու զեղչել իրենց սովորեալ վայելքները,
բայց երբե՛ք, երբե՛ք, անսէր վերաբերում-
ներով ու դժգոհանքի բաւերով, վիրա-
ւորելով սիրտ մը որ անձնուէր է իրեն-
ներուն, եւ որուն արդէն դժնդակ տան-
ջանք մ'են զրկումները զորս պարտաւոր-
եալ է հարկադրել իր սրտի հատորներուն:
Ո՛րքան ամէն վայելքէ աւելի մեծ վա-
յելք են ընտանեկան համոթաշխ ոգին ու
համբերատար սէրը, որք քիչը դիտեն շատ-
ցնել, որք փոխադարձ գուրգուրանքի շինիչ
քաղցրութեամբ դիտեն փոխանակել անյա-
ջողութեանց դառնութիւնները, եւ քանի՛
զեղեցիկ ու վեհ է իր առաքինութեամբ
բախտը ծաղրող մի այսպիսի առտնին
կեանքի պատկեր քան այնպիսիներու ուր,
հակառակ բախտին շնորհաց, անսիրելու-
թիւնը ամէն բան անհամաձ, ցրտացուցած
ու քայքայած է ներքնապէս:

Ռ. Յ. ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ

Լ Ե Տ Ե Տ Ա Ն Ե Ն Ե Ր

Չը տեսնե՛լ գայն, չը լսել ձայնն յախեան,
Չը կարեմալ գայն անուանել բարձրաձայն.
Հաւատարիմ՝ իրեն կապուած քաղաւի,
Մի՛ցս սիրել:

Դիւրիւր բանալ, եւ խոնջ՝ սեղմել ըստաման,
Ոչընչութեամբ վրայն նստիլ փակել գայն,
Մակալն նստիլ քեւեւ իրեն կարկառել,
Մի՛ցս սիրել:

Թեւեւ իրեն միցս կարկառել, ո՛հ, միայն,
Արցունքի մէջ հասնիլ վայրկեան տալաշրէկան
Եւ սակայն միցս դառն արցունքով արատաւել,
Մի՛ցս սիրել:

Չը տեսնե՛լ գայն, չը լսել ձայնն յախեան,
Չը կարեմալ գայն անուանել բարձրաձայն.
Բայց գործոք անհուն սիրով մ'առաւել
Մի՛ցս սիրել:

ՍԻՒԼԻ ԲԵՐԻՍՏՈՒ
Թարգմանեց
Ս. ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ

«ԾԱՂԻՊ»Ի ՆԱՄԱԿԱՆԻՆ

Լ. Ե., Կ. ՊԱՒԻՍ. — «Մազէ կամուրջ»ը
անհասկնալի բլրաւ չափ խորհրդաւոր է
իրեն... վերնագիրն ձեռնարկէ, գոր-
չեմէ կրնար երեսարանել, նախ՝ ներքին յան-
դուգն մեղադրեալը եւ ապա՝ սինի երկարա-
ձիգ եւ ուսուցիկ անախորժ հանգամանքին
համար:

Բ. Ո., ԻԶՄԻԲ. — Ձեր պատշաճաւոր
տաղադրութիւնները գովելի են: Յարձակ էք,
գոր առաջին անգամ ձեռնէ կ'ընդունինք Նո-
րիւր Բաժնին համար, ցայտնի գաղափար-
ներ չկարողանալիք, եւ չունի հանգոյց մը
գէր որ ճանկան ընկ գայն: Նրէ կ'ուզէք,
նորապէս մը փորձեցէ՛ք զեկ նամակի ձեռով:
ՏԱԽԻՐԱՆ, ԽԱՐԵՆԻՐ. — «Լեռնայր կի-
սով չափ յաջողած է միայն. խի՛ «Յարա-
գանգ»ը նորոքիւն մը չէ, ոչ ալ հրաւա-
կեալ մը. ապացոյց՝ սա տղը որ ամենէն
խկասիպն է.

— «Բաղդն ի՞նչ կուտայ երբ մենք բռնեմ «սուր
սուր...»: — «Քա՛ր, քա՛ր, քա՛ր»

ՉԻՒՆԱՅԱՆՆԵՐ, Յ. Զ. Ե., ՄԵՆՏՏԻՐ. —
Ձեր սիրած ու հաւանած գրողներուն արտա-
րութիւնները բաղդատեցէ՛ք ձեր գրածներուն
հետ: Եւ պիտի տեսնէք թէ ինչեւ կը պակսին
ձեզի դեռ՝ հրաւարակ ելլելու համար:

ՊԱՒԻՍ, ՕՐ. ՋԱ. Մ. — Ձեր դրկած երեւ
կտրեւորութեան մէջ «Միւրեքը, իրական ու բնա-
կան զգացումով գրուած լուսագրքն է: «Ա.
դիւրանք»ը քիչ մը... խիզախ: Իսկ «Ճամ-
բուն մէջ» եղանակն է՛ դուք, եւ ո՛չ գրողը—
այնպէ՛ս է: Յուսալի է որ աւելի յաջողիք
ուրիշ անգամ:

ԱՇ. Պ., ՍՏԱՆԱՅԱՆ. — Ձեր Ֆանթեզի
ու «Հայելի»ն միջակ արտադրութիւններ են:
«Ծաղիկ»ի Նորիւր Բաժնին մէջ սիրով կ'ըն-
դունուիք երբ լուսագրքն գրածները դրկէք
մեզի:

Ս. Ս., ՕՐԹԱՎԻԶՈՅ. — Ձեր տեսակին Ե
կտրեւորութեան մէջ բացառութիւն կազմող հրա-
ւարակուելու արժանի հաս մը չգտնուելուն
համար կը ցաւինք... ձեզի պէս:

ԾԱՆՈԹ. — Ծածկանունով դրկուած
գրութիւններ ինկատի չպիտի առնուին. ինչ-
պէս նաեւ միակ էջի մը վրայ 10.20 տող
բաւոյցի քերէ գրածները:

Սիրուած ու պատկառելի գրիչ մը, Էմ-
մեռուէլ Յապեան, երկարատեւ լուսեմէ
մը ետք, այսօր կ'երեւի «Ծաղիկ»ի մէջ
կրօնաշունչ գրաքար երբուստով մը, որ իր
մասնաւոր երազային ունի ճաշերու համար:

«Մեծածորի Ներհանգում»ի պեղադր
հեղինակը, Անէմանի, Թեւրդանի, Եւն-
ժամանակակից մեր գրողներէն, ունի երկու
հրատարակուած եւ երեւ պղ զեռ անհայ
բաւերգութիւններէ զատ, բաւական բաւով
անհայ տղեր ու բանաստեղծութիւններ:
Ա. Մամկոյ վերջին քերէն մեկուն մէջ,
«Սեր» գրած էր թէ «Համեմատել Յապեան
կրկնի մը պէս գրուելու ներս քաւեր է իր
խեղճութիւն տակ»: Ուրախ ենք որ այսօր դուրս
կը հանէ ան իր ազնիւ ու համակրելի գրու-
թը «Ծաղիկ»ի մէջ, իրեն նոր Ղազարուս որ
յարուրին կ'առնէ... ի մտաւեցեալ:

ՂԱԶԱՐՈՍ՝ ՅԱՐՈՒՅԵԱՆ Ի ՄԵՌԵԼՈՅ

Երբեք ժրպիտ ոչ փայլեցաւ նորա ի դէմս,
Ձի միանգամ ըզրժոխաց տես դրուան նոսմս,
Զանաւանեցին, զանակուանեցին՝
Յոր միտք մարդկան սուզանին:

Յոր դաշնակցեալ Աստուածայինը զօրութիւն,
Ընդ թախանձանս արտադրուեց իւր սիրելեաց՝
Հարազատեց քերք Մարմային եւ Մարիամուն
Բզնա տողէն վերափոխեց ի լոյս արփույն՝
Ի դրժոխաց մահուն զաւարն յետ դարձուցեալ,
Ի ձայնէ՝ Աստուածաստա Տրամանին
Չը հանդուրժեալ էկեալ արտաքս Ղազարէ՛,
Վարչամիտք Էրեղապիտ իւր պատանօք՝
Յոհ Է ի զարմանս եւ հիացումն տեսողաց:

Այլ միանգամ անդ ըզրժոխաց առեալ մահուն
Ոչ եւս այլ ծիծաղ ընդթեան ցուաց ի շուրթն,
Լուս եւ արխուր անցուցանէր նա ըզրկանս,
Մերթ ի ծովն անծայր ծաւալ կառուցեալ զալն,
Մերթ յերկնային անդրադարձող սեւեռեալ՝
Բոցեղինաց, մարտակաց լեալ խոսակց,
Ի խորոց անդ զրժոխաց եկեալ արտաքս՝
Բզնաւարին արքայութեան եւ զարհուրաց
Դիւրեւայնոց տարեալ ըզհետս ի սիրտ Էօգի:

Ի ընտելեաց զերդ պաշարեալ յարածամ,
Չուրուականացն ցընդից յահուս ընթացս
Ահն յանդիման իւր ունեղով անբաժան՝
Ըզրժոխաց սեւ արպատակս սարսափաւորափս,
Արշաւարդը ձիւ վերադուրսը իւրեանց՝
Աշտանակեալ ի նիւս սեւա երկարաց,
Փրփրեալ եւ բոցաշունչ անդ ի մըման՝
Ըզհրացայտ սալարմբական հալածական
Մըշտ ի թիկանց իւր մտապաւս կարծեցեալ:

Ձերդ առաքեալն յափրշտակեալ յերբորդ երկինս,
Զանաւան աչաց, զանկուրս ունկան մահացուաց,
Որ եւ ոչ իսկ անկաւ ի սիրտ մարդոյ վկայէր՝
Ըզպատառատեալն ի յԱստուածուստ իւր սիրելեաց,
Նայպէս եւ սա անկարող լեալ ի բացաւորել
Բանիւք չըմանց զոր ինչ ետեսնէ եւ լըւաւ,
Ընդ վերադարձն ի զեղջ կրթեալ եւ յազաշու՝
Լըւիկ մընչիկ կըտաւր զգլին իւր սիրտուն,
Կարծես կամէր դարձուցանել զաւար մահուն:

Երբեք ժրպիտ ոչ փայլեցաւ նորա ի դէմս,
Ձի միանգամ ըզրժոխաց տես դրուան նոսմս,
Զանաւանեցին, զանակուանեցին՝
Յոր իղձը մարդկան սուզանին:

ԼՄՄԱՆՈՒԵԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

ՃԱՆԻԿ ԵԱԶԻԺՅԱՆ

Ն. Շահագարեան վարժարանին մէջ, 1872ին դասընկերս էր Ճանիկ Եազընեան: Ազնուական բնանիւթի շնորհալի գուակ, նուրբ ու խառնաւ դեմքով, սիրուն երազուն աչքերով, զգայուն ու բիշ մը մեղամաղձիկ պատանի մ'էր որ մէկ տարի միայն մնաց մեզի հետ եւ մեկնեցաւ Կայս. Լիւթին առակեր. տկու համար:— Եւ յանկարծ օր մը, 1882ին, իրարու հանդիպեցանք Բարիկի Le Parnasse գրական ամսաքերին բանաստեղծական մրցումին մէջ . . . : Աւ 1882էն մինչեւ 85, փափուկ, զգայուն եւ օրսախօսիկ երբուամեքով՝ ճրանագի երեսասարդ գրողներու հետ մրցելով փաշեցաւ, պատկաւորներու մէջ լաւագոյն տեղերը գրաւելով երբեմն, եւ ճննիչ գրագէտներու գովեստն ու ծափերն ընդունելով յանախ: Սրդէն այն առիթն, կեանքի մէջ ալ յաջողած մը կրնար համարուիլ եղբիս ամսաքը, քանի որ ուսանողի երջանն աւարտելուն, Օսմ. Կառն վարժարանի քով պրոֆեսօր առած եւ փոխ-իւրաքանչեւ կարգուած էր Օսթաւ:

Անբովանդի ախտ մը զգեսնեց, դեռ հազիւ 27 տարեկան, այդ տաղանդաւոր երիտասարդ Հայ բանաստեղծն ալ որ մեռաւ 1886 Հոկտ. 20ին:

Նոյա Տէմիրճիպաշեան «Ներքազուն»-ի մէջ նուիրեց անոր յիշատակին գեղեցիկ էջ մը, զոր կը դրկեմ Ձեզի երեսարակելու համար «Ծաղիկ»-ի մէջ, ինչպէս եւ Parnasse-ի հաւաքածոյն քաղուած Ճանիկ Եազընեանի մէկ զգայուն երբուամէր որ 1882ին 58 մը. ցողներու մէջ 7րդ դասակարգուած է:

Անոր հետ կը դրկեմ սիրուն կտոր մըն ալ Կամիսաս պէշ Միլանականն, որուն վերջին երբուամէր, l'espérance, այնքան շատ ախար. ժով կարդացուեցաւ ամենէն:

Ա. Փ.

Նշարար-Շահագարեան վարժարանի նախակրթականի ամառացի մէջ զո՛յգ մ'էին, որք աչքս ու սիրտս կը յանկուցանէին. զոյգ մը պատանեակ, զրեմէ համատիք ու համահասակ, ազնուագոյն գերդաստանաց զուակ, Տիրան Ապրո եւ Ճանիկ Եազընեան՝ այն կրթական յարկին հրապրոյն էին: Աւելի գեղեցիկ էին իրենց զրոյց այն պատկերներէն՝ որք հրեշտակներ կը ներկայացնէին. թերեւս աւելի ծանրախոհ էին հին դարուց այն խմատուններէն՝ ոյց վարքն իրենց դաստիարակը իրենց կը պատմէին: Խաղաղօղնորուն մէջէն կ'անցնէին՝ ժպտելով. երգեցողներուն մէջէն կ'անցնէին՝ երազելով. եւ ժպտք եւ խոհանք եւ խորհուրդք այնքանի կը ցրտնային ու զրեանց ու զնդախաղուց ու զխոց վրայ, դիմաց վրայ ու դիմաց պատկեր կամ հուպատակեր սրտից մէջ: Ուսումնը իրենց համար զրօսանք մ'էր. զոգցես կանխա՛ւ. զխախին ինչ որ իրենց կ'աւանդուէր. կարգ կը փոխէին, այլ բնոյթ չէին փոխեր. կը մեծնային, այլ մանկական շնորհն այն երկնային՝ որով օժտեալ էին՝ բնաւ երբեք չէր նուազեր: Շնորհ մանկան եւ վարք խմատնոյ, զայնա ունէին միանգամայն եւ յաւիտեան զոյգ մ'այն պատանեակ կամ թէ զոյգ աղանձեակ, որք կը յանկուցանէին զայս եւ զսիրտ մարդոյ:

Եւ այժմ յիշատակը են միայն, Ճանիկն ու Տիրան: Լամառդիւնեան քերթուածը մարմնացեալք, իրենց գերեզմանին ա՛լ խորէն՝ ուր այնքան վաղ մասն՝ միշտ պիտի մոգեն ու մերմնողձուծեալք համակեն ըզմիտս եւ ըզսիրտս որոց ծանեան Ապրո Տիրանն ու Ճանիկ Եազընեանն:

Ե. ՏԼՄԻՐՃԻՊԱՇԵԱՆ

A M A R I E

Ah! lorsqu'à la beauté la grâce se marie,
Qu'un corps chaste, un corps pur en rehaussent l'attrait,
Quel beau nom convient mieux que celui de Marie
A cet ensemble rare, angélique, parfait?

De tous les noms chrétiens qu'ait portés fille d'Eve,
L'ainé c'est ce nom-là, ce grand nom vénéré,
Nom magique, évoquant, ainsi que dans le rêve,
Le fantôme charmant de quelque être éthéré!

Nom d'une vierge pure et d'une tendre mère,
Le charme est si puissant de ce nom émané,
Qu'on croit, lorsqu'une bouche impure le profère,
Que quelque autel divin vient d'être profané!

Il semble que ce nom consacre la personne
Qui le porte et lui met au front, à son insu,
On ne sait quel reflet qui forme une couronne,
Nimbe mystérieux vaguement aperçu!

1885

GOMIDAS MINASSIAN

A E L L E

Réponse à une demande

Non! quand bien même un jour, brune capricieuse,
Pour un lointain pays il me faudrait partir,
Et d'un destin jaloux voir la main odieuse
Sur moi s'appesantir;

Quand je devrais sentir, résignée et pâlie,
Ma tête se courber ou mes jambes fléchir,
Je ne pourrais de toi, si douce et si jolie,
Ne pas me souvenir!

Dans une heure d'angoisse, oh! je pourrais, peut-être,
En maudissant le sein qui m'a donné le jour,
Renier follement le sort qui m'a fait naître,
Mais jamais ton amour.

Car ton amour, enfant, est la chère croyance,
L'unique et doux espoir qui me reste ici-bas,
Dans cette sombre nuit et ce dédale immense
Où chancelent mes pas!

DJANIK YAZIDJIAN

V E R S L E S O I R

SONNET

Quand, vers le soir de l'âge, aphone et rembrunie,
L'Inspiration perd sa force et son ampleur;
Quand d'amour et d'espoir une haleine bénie
Ne berce plus l'essaim des doux rêves en fleur;

Et quand on sent le vide au front et dans le cœur,
Et la lèvre exhale des sons sans harmonie,
Pourquoi commettre encor la sottise infinie
De produire au grand jour un esprit qui se meurt? . . .

Quand l'artiste n'a plus l'âme musicienne
Il doit savoir quitter son pupitre — et non pas
S'y cramponner, disant: Cette place est la mienne!

Car près du geai mourant le nid chante ici-bas,
Et le bluets fleurit près de la feuille morte . . .
Chants et parfums nouveaux, Avril nous les apporte!

ALEX. PANOSSIAN

ՅԱՆԳԱՊԱՏՈՒՄ

ՍԻԱԼ ԴԵՂ

ԱՐՏԱՍԱՆՆԵԼԻ ԿՏՈՐ

ԱՌ Կ. ՏԵԼՊԵՐ

Պատմութիւնը զոր դատումին յանձնեմ՝ ձեր
Ձեմ՝ գիտեր ուր, լրեւոր եմ թէ կարգացեր
Կանանց մասին կարծիքս ասով մի՛ չափէք,
Արձագանգ մ'եմ ես, հեղինակ՝ ոչ երբէք:

Տըգէտ, պարզուկ գիւղացի մը, ասեւոր
Կ'ապրէր անվիշտ և անհոգ.
Արտ մը ունէր, հող մէկ քանի արտավար,
Զոր հերկելով կը քրտնէր ու կը հեւար.
Կը սերմանէր, կը հնձէր ու կը հերկէր,
Իրեն օգնող և ընկեր
Ունենալով մինակ իր կինն—և երկու
Գոմէշներ, յաղթ, հաստամարմին և հուժկու:
Կինն աղաղակ, ոտի մը պէս ցրտահար,
Արարած մ'էր մանրիկ, վատոյժ ու նիհար
Որ, սակայն,
Ամբոս, ձմրան օրերուն մէջ, կարճ, երկայն,
Առաւօտէն մինչեւ աղբտ իրիկուն
Անըկուն,
Ձը գիտնալով ոչ յոգնութիւն, ոչ դադար,
Տան ու դաշտին մէջ միշտ գործի կը փութար:
—Օր մը գիւղացին,

Արշալոյսին երբ աքլորներն երգեցին.
Արթնալով տեսաւ որ կինն իրեն քով
Գունատ, հիւսնդ կը տառապէր դա՛ւն հեւքով:
—«Ի՞նչ ես եղեր, կրնիկ . . .» հարցուց, Անիկայ
Հեծեց. «Ախ, ախ, գէշ եմ . . . վրտա ճա՛ր չիկայ . . .
«Գլուխըս կ'ալըր . . . սրտիս մէջ ցաւ . . . խիթեր տուր
«Կ'ղգամ . . . սակայն . . . թո՛ղ զիտ . . . գընա՛ւ . . . դու մըտուր . . .
«Լծուորներուն . . . գընա՛ւ . . . մաքրէ՛ . . . ջուր, կեր տուր . . .»
Մարդն երթալով երբ մըտուրին բացաւ դուռ,
Գոմէշներէն մէկուն զանգուածն ահագին
Գետնաթաւ տեսաւ, պատին երկայնքին . . .
Եւ որ փրփրած ուռնդով, տապաւտ, ցաւադար
Աչքն արեւնտ, կը հըւրնդար, կը աքլոր
Այս հարուածը գեղջուկին ծանր էր, իրա՛ւ,
Բայց, ի՞նչ ընէր . . . Գաղաք վաղեց ու բերաւ,
Կառք մը վարձած, իրեն հետ
Ծերուկ Տըթէօր անասնաբոյժ մը վարպետ:
Բժիշկն ընելով նախ կրնով կուրծքը մըտիկ,
Երբ լրեց որ խիթեր ունէր, ջերմ ստտիկ,
—«Թեթեւ բան է, վճռեց շէշտով մը տարտամ,
«Օրն հինգ կաթիլ ուժի գեղ մը պիտի տամ . . .»
Յետոյ մըտուր գընաց շիտակ,
Բնեց գոմէշն ուշիւ, մինչեւ . . . պոյին տակ,
«Լեղուն աղտոտ, փորը՝ պինդ է, շունչն ընդհատ . . .
«Մաքրողական մը տամ, ըսաւ, ազգս՛ւ շատ,
«Զօրաւոր թոյն զոր մի՛ միայն, անվրտանգ,
«Անասնոց մէջ՝ դոմէշներուն մենք կուտանք . . .
«Բերանէն վար լեցո՛ւր խոշոր մէկ զըգալ . . .
«Կը յուսամ որ ալ պէտք չ'ըլլար նորէն դալ . . .»
—Գեղադործէն երբ եկան զոյժ մը շիշեր,
Գեղջուկն արդէն պատուէրն աղէկ չէր յիշեր . . .
Եւ շըւարած—մինչ հեծէր կինն հագեղար—
Գոմէշին գեղն՝ անո՛ր բերնէն լեցուց վար,
Կենդանիին կոկորդէն ներս, անոր տեղ
Հինգ վեց արցունք կաթեցնելով ուժի գեղ . . .:

. . . Յաջորդ աւտուն, այս սրբալման միջոցաւ,
Կինն՝ ոտք ելաւ, իսկ կենդանին . . . ճաթեցաւ:

ԱԼՓԱՍԼԱՆ

ԱՐԿԱԾԱԼԻՑ ԶԱՏԻԿ ՄԸ

(ՄԵՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ)

(Դերակատարը՝ Ռաբիկ Նաղշադունի՝ որ 25—26
տարեկան բարեձեւ երիտասարդ մըն է—անկուտի
chic-ի տիպար—կը ներկայանայ):

Քրիստոս յարեաւ ի մեռելոց:

Այս սուրբ Զատիկը ամենուր չնորհաւոր ըլլայ:

Կը մազթեմ որ քրիստոնէական հաւատքին այս մեծ աօնին առթիւ արժանաւոր ըլլա՞նք իրար բարիքներուն, որոնք երջանիկ կընեն մարդը:

Կիններէդ չկուրի ձեզ հետ գարնան
toilette-ի մը համար, եւ հայթայթիչները
ճամբուն վրայ չսպասեն հաշիւին ներկայացնելու դիտարորութեամբ:

Տանտէրը մէկ երկու ամիս միջոց տայ ի յարգանս հրաշափառ Յարութեան եւ սպասուորները «ասանկ օր է» ի աւանդական պատրուակը առաջ չքէն արտաւան ուղիւ համար:

Ժամկոչը, պէքճին . . . եւ որ ի կարգին մոռնան ձեր տան դուռը դարնել պալաւի ժողոված ատենին, եւ—կարողութեանդ մեռնի՛, Տէր Աստուած—տաներէցը միտքը չբերէ անօրհնէնքի անվրիպելի այցելուութիւնը:

Բոլոր ձեր բարեկամները մէյմէկ մէ՛ծիտլէ տուած ըլլան Փրկիչին, Զատիկի այցելութիւնը չկատարելու համար, որպէս զի դուք ալ ազատիք այցելութիւններու տաղտկացոյցի՝ պարտաւորութենէն . . . առանց մէծիտլիկն ցնծալու:

. . . Ախ, Զատիկի այցելութիւնները, ինծի հարցուցէք թէ ինչե՛ր քաջեցի տարի մը անոնց երեսէն: Վրաս զօղ կու գայ մինչեւ հիմա, երբ միտքս կ'իյնայ:

99ի Զատիկին էր . . . —անցեալ դարուն մէջ, թէեւ չորս տարի միայն առաջ— . . . 99ի Զատիկին էր . . . օր մը ամուրիի սենեակս գոցուեց էի որպէս զի զբաղմանցս միջոցին մարդ զիս անհանգիստ չընէ:

Մի կարծէք որ սիրուհիս նամակ մը կը գրէի սիրտիս տրոփունները բացատրելու համար, կամ թէ բանաստեղծութիւն մը կ'երկնէի . . . որպէս զի յանգերու հարստութիւնով մը Ալփաւալանը ճաթեցնեմ:

Ձէ՛, չա՛տ աւելի արձակունակ, չա՛տ աւելի գետնաքար թանով մը կը զբաղէի եւ թէեւ ասիկա գաղտնիք մըն է կեանքիս մէջ, ձեզ պիտի բացատրեմ խնդրելով որ չըլլայ թէ ուրիշի մը բռնէք:

Ժամանակիս ամէնէն չնորհրով հաղուած երիտասարդներէն մէկը ըլլալու յաւակնութիւնը ունիմ (զոհ մեռով մը) արդար յաւակնութիւն մը ինչպէս կը տեսնէք . . . եւ այն ատենները մանաւանդ . . . 99ին . . . մանաւոր ջանք մը ունէի որ զգեստներս Botter-ին կամ Mir et Cattereau-ին չիւսածը կարծուէի:

(Բացառելով) Ծառանից մասնաւոր վարպետորդութիւններ ունիմ ասիկա հաւտացունելու համար:

Բերայի Մեծ-Փողոցին բազմամարդ առնները մեծ դերձակներու խանութը կը մտնեմ ընդհանրապէս: Մասնաւոր քովս քանի մը բարեկամ գտնուած ատենը՝ այս խանութներէն մէկուն առջեւը հասնելուս պէս՝ առիթը չեմ փախցնել իրենցմէ զատուելու նոր ձեւուած զգեստներ փորձել տալու պատրուակով . . . Ասիկա զարմացում եւ յարգանք կ'ազդէ ամէնուն . . . Ասանկ մեծ խանութներու պաշտօնականները քաղաքավար կ'ըլլան. կրնաս քառորդի մը չափ ապրանքի նայիլ եւ հոգի դուրս ելլալ առանց գնելու . . . Կամ եօթնուկէսնոց շիշ մը Eau de Cologne առնելով միայն:

Զգեստներու մասին . . . — զաղտնիքը այս անգին է ահա . . . — պէտք է խոստովանիմ թէ երբեք անոնց շինել տուած չեմ, սակայն ամենուն կը հաւտացնեմ Mirին կամ Botterին շինել տուած ըլլալս, կոճակներուն շնորհիւ:

Զգեստի մը կոճակները, բարեկամներս, անոր ազնուականութեան վաւերագիրներն են. ասիկա մի՛ մոռնաք:

Ահա այս էր սենեակս գոցուած ըլլալուս պատճառը . . . առանձին զբաղելու համար:

Կամուրջին մօտի նորաձեւութեանց խանութներուն մէկէն ձեռք մը զգեստ առած էի երկու տարի առաջուան նորաձեւութիւններէն: Երբ նորաձեւութեանց խանութներուն երկու տարի առաջուան ըզգեստը այս տարի կը հազնիք, վստահ եղիք որ մարդ մտքէն չպիտի անցընէ պատրաստ գնուած ըլլալը: Տարւոյն պատրաստ հագուստները իրարու նմանող չափ ու ձեւի մեծամասնութիւն մը կը կազմեն անկուտիներու. հրապարակին վրայ, դուք բացառութիւն մը պիտի ըլլաք երկու տարի առաջուան ձեւը հագնելով: Միայն թէ ուշադրութիւն ընելու է քանի մը մանրամասնութիւններու . . .

Նախ դրսէն երեւցող ամբողջ կոճակները փոխելու է. նորաձեւութեանց խանութներու կոճակները, բարեկամներս, Բարեկենդանի անճարակ ծպտեալներու կը նմանին. քիչ մը մօտէն նայիլ կը բաւէ, որպէս զի ով ըլլալին հասկցուի:

Պէտք է բրդնել զանոնք ու տեղերնին ուրիշներ կարել լաւագոյն տեսակէն:

Թեւին կոճակներուն մասնաւոր ուշադրութիւն . . . եթէ կան:

Նորաձեւութեանց խանութները երեք կոճակ կը կարեն թեւին վրայ, մինչդեռ մեծ դերձակները երկու միայն:

Արտաքինին համար այսքանը կը բաւէ. ներքինն ալ մոռնալու չէ . . .

Զգեստներու բարեփոխութիւնը քաղաքականութեան կը նմանի . . . ներքին ալ ունի, արտաքին ալ:

Նախ բրդնելու է օձիքին ներքին կողմը կարուած յաթի կտորը, որուն վրայ Stein, Mayer, Tiring անուններ կան. Պիթ-Բազարի հնավաճառները քանի մը բայով կը ծախեն Mirի, Botterի, Della-Meai անունները կրող ազնուական լաթերը, որոնցմէ մէկը կարելու է նորաձեւութեանց խանութին անուանը տեղը. յետոյ՝ ներքին կոճակներն ալ՝ որոնց վրայ միշտ խանութին անունը կայ՝ փոխելու է մեծ դերձակի մը անունը կրող կոճակներով . . .

Ահա այս կարկտանքի խորհրդապահական գործողութիւնովը զբաղած էի սենեակս մէջ երբ եկան դուռը զարկին:

— Ո՞վ է ան, հարցուցի զժգոհութեամբ մը զոր ծածկելու իսկ պէտքը չըզացի:

— Ես եմ, պատասխանեց Համբարձում Երչիկեան իր սատանայի ձայնով:

Համբարձում Երչիկեան, երկրէն եկած հարազատ կեսարացի մըն է, որ ութ տարի է ի վեր ուսմունքը կատարելագործելու կ'աշխատի ոսկերիչներու շուկան:

Կարծեմ այսքան բացատրութիւն կը բաւէ . . . Կը հասկնաք թէ մարդ ի՞նչ կ'ըլլայ երբ Խայսէրի եւ Խոսկերիչներու շուկան կը միացնէ իր անձին վրայ:

— Ի՞նչ կ'ուզես, հարցուցի:

— Բա՛ց, ըսելիք ունիմ:

— Ձեմ կրնար, զբաղած եմ:

— Ի՞նչով զբաղած ես, արդեօ՞ք աղւորիկ մը կայ ներսը:

— Ձէ, մասնաւոր գիրեր ունիմ:

— Հոգ չէ, գիրերդ կը պահես, բաց դուռը:

Մտածեցէք անդամ մը, եթէ կարող զբաղած ըլլալս տեսէր այս սատանայի Երչիկեանը . . . չէ՛, չէ՛՛ կրնար բանալ:

— Կարելի չէ, իրիկունը եկուր, պուտացի:

— Բա՛ց կ'ըսեմ կոր, պատասխանեց, գալէս ետքը պարապ չեմ գտնար:

— Բացարձակ կերպով անկարելի է . . . նամակներ ունիմ իրիկուան բօղային հասցունելիք:

Երչիկեան խոշոր ծիծաղ մը բրցուց զրան դուռը:

— Ըսել է որ չպիտի բանաս, հարցուց նորէն:

— Ձեմ կրնար ըսիմք ա՛:

— Վերջէն չզղջաս:

— Ինչո՞ւ զղջամ, զղջալու բան չկայ, մարդ զբաղած չկրնար մի ըլլալ:

— Ասիկա շատ սուղի պիտի նստի քեզի:

— Վախճամ Այծօններս պիտի ետ դարձնէիր:

— Կը տեսնաս, ըսաւ Երչիկեան խուստ ձայնով մը, որ բարկութեան չեղաւ մը ունէր:

Ու ոտքերուն ձայնը առի որ կը հեռանար:

Մինչեւ իրիկուն ամերիկացի քարոզիչի

մը համբերութեամբ աշխատեցայ զգեստներու հաւաքը փոխելու: Իրիկունը երբ սենեակիս դուռը բացի որպէս իջնելու համար, տանտիրուհին տեսայ որ դռանը դիմաց կուշտերը բռնած կը խնդար:

— Ի՞նչ կը խնդաս կոր, տիկին Փառանձեմ, հարցուցի այս գեղուն ուրախութեան պատճառը չը կրնալով հասկնալ:

— Դրան վրան նայէ, ըսաւ միշտ շաբունակելով խնդալ:

Ու սենեակիս դռան վրայ գնդասեղով գտնուած մեծկակ թուղթ մը ցուցուց, որուն վրայ սահմանափակ կարգացի խոշոր գիրերով գրուած հետեւեալ տողերը.

ԹԱԼԻՆԻ ԾՈՂՇՈՂՈՒՆԻ
Գ Ե Բ Ճ Ա Կ
ՄԱՍՆԱԿՈՐ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏ ՊԱՏՐԱՍ ԳՆՈՒԱՅ
ՀԱՅԳՈՒՍՏԵՆՈՒՆԻ
Գիւնեք ջափաւոր

Կասկած չկար, Երչիկեանը որ արդէն երբեմն կատակներ կ'ընէր զգեստներու ծննդավայրին մասին՝ բանալիի ծակէն նայած ու ի՞նչ տեսալ ցամաքներով զբաղած ըլլալս տեսած էր:

— Սատանայ Երչիկեանը կատակ ըրեր է, ըսի ծիծաղ մը ձեւացնելով:

Ու թուղթը պատռեցի, առանց մէջ մըն ալ այս միջադէպին անդրադառնալու:

. . . Ձատկի կիրակիին հաւատարմութիւն զգեստներու հազնելով, այցելութիւններու Տէրիւ սկսայ կատարելապէս գո՛հ գերձաւային կարողութիւններու արդիւնքէն:

Առաջին գացած տունս զգացի արդէն թէ մասնաւոր ուշադրութեան առարկայ էի, ինչ որ անձնական ձիքերէս զատ, քիչ մըն ալ հագուստ ու կապուստիս բարձեւութեանը կ'ուղղուէր անշուշտ:

— Կը շնորհաւորենք, Պ. Ծողջողունի, ըսաւ տանտիրուհին որ Արեւելքի արտաքին լուրերուն ջերմ վերձանող մըն էր, վստահ եմ որ Լորտ Լանստօուն, Պ. Տէլքասէ եւ Պ. Բրինէթի համակարծիք պիտի ըլլային ինծի ձեր ճաշակին նրբութիւնը զովելու, եթէ երբեք զձեզ ճանչնային. մի կասկածիք թէ մեծ յաջողութիւն պիտի ունենաք:

Շնորհակալութեամբ քանի մը խօսք թոթովեցի, առաջին քաջալաւ ստացող տղու մը ուրախութեամբ, թէ եւ աղէկ մը չէի հասկնար թէ ինչ առթիւ պիտի ունենայի այն մեծ յաջողութիւնը, որուն կ'ակնարկէր դիւանագետ տիպիկը:

Երկրորդ այցելութիւնս կտրուկեանեւ. ըսաւ էր, որոնք անգղիական քաղաքակրթութեան գաղտնիքները կ'ըսէր կը համարուին, քանի մը ամիս Մանչէսթըրի մէջ ածուխի փոշի չնշած ըլլալուն համար:

— Կեցցե՛ս, Պ. Ծողջողունի, ըսաւ ձեռքս բռնելով Պ. Զօրն Կտրուկեան (որ մեր դիտած Յովհաննէս աղան է, Մանչէսթըրի ճամբորդութենէն ի վեր մօրուքին մէջտեղը պակսած ըլլալու տարբերու-

Թեամբ) Սըր Ժօրն Լիւպպօք կ'ըսէ թէ՝ կեանքին ազնուութիւնը ոչ թէ աշխատութեան տեսակէն այլ այն աշխատութեան մէջ արտայայտուած ոգիէն կախուած են: Միւս կողմէ «անուանական կերպով յիսուն տարի ապրեցայ, կ'ըսէր Լէմպ, սակայն եթէ հաշուէ հանէք ուրիշներուն համար ապրած տարիներս, պիտի տեսնէք թէ անձիս հաշուոյն շատ քիչ տպրած եմ գեռ»: Եւ վերջապէս պէտք է մոռնալ Պրօսէնի խօսքը որ կը յայտարարէր «աշխատութիւնը պէտք է մեր պատգամը ըլլայ եւ տրամաբանութիւնը մեր Ապօղոնը»:

«Այսպէս, սիրելի պարոն, եզրակացուց Պ. Ժօրն Կտրուկեան, շատ խելացի բան մըն է որ ժամանակինդ պարապ չանցնէք, ձեր շահին նայիք եւ ոչ թէ ուրիշներուն ըսածին, եւ աշխատելու հաստատ որոշումը ձեր պատգամը ըլլայ»:

Կասկած չկայ որ Սըր Ժօրն Լիւպպօք, Լէմպ, եւ նոյն իսկ Յովհաննէս աղան կատարելապէս իրաւունք ունէին: Ես ալ իրաւունք չունէի միթէ հարցնելու թէ ինչ առթիւ մտիկ կ'ընէի այս պատուելիական քարոզը... Ինչ ընեմ սակայն որ այնքան հիւսիսաբար մէջ անքաղաքավարութիւն պիտի ըլլար Սըր Լիւպպօքի, Լէմպի, եւ Պրօսէնի խօսքերուն այս նոր տպագրութեան պատճառը հարցնել. ստիպուեցայ ուրեմն հոն ալ պարզ շնորհակալութիւն մը յայտնել ու բաժնուիլ երեւման Յովհաննէս աղայէն, առանց իր հոգածու խօսքերուն շարժառիթը կարենալ հասկնալու:

Երրորդ այցելութեանս միջոցին հանգիպեցայ իր հաստատ սկզբունքներովը հոշակաւոր Դէորք Թիմօթեանցի՝ որ մինչեւ հիմա քանդակագործ արհեստ փոխած է՝ միշտ անվրէպ սկզբունքի մը հետեւելով. չեմ գիտեր ինչպէս ըրաւ, ձեռներէցութեան խնդիրը սպորտից խօսակցութեան մէջ ու ինծի նայելով ըսաւ.

— Իրիստափոր Բոլոմպոսի հաւկիթի օրինալը գիտէք ա՛, շատ գիւրին բան է հաւկիթի մը ճոթը կտրելով կեցնել: Խնդիրը գողափարը ունենալուն վրայ է. ամէնէն պարզ բաները շատ անգամ դարձնում են մտածուիլ. Պ. Նըշիկեան կատարելապէս իրաւունք ունի զձեզ համար մը կոչելու:

Որ եւ է հաւկիթի մը ծայրը չէի կոտրած՝ նոյն իսկ Չատիկի առթիւ: Մեծ կարեւորութիւն չէի ընծայեր նաեւ Երչիկեան բարեկամիս գնահատութեանը, որ կրնար չարածձիւթեան մը արդիւնքը ըլլալ: Սակայն վերջապէս Քրիստափոր Բոլոմպոսի հետ բաղդատելու պատիւը կ'ընէին ինծի՝ առանց սպասելու որ Ամերիկա մը գտնեմ: Հաւկիթ մը պիտի ենթադրուէի եթէ գո՛չ չմտայի հաւկիթին օրինակէն. իբր ճշմարիտ կենցաղագէտ ամէնէն փայլուն ժպիտս ձեւացուցի ու

րեմն գէմքիս վրայ, եւ բաժնուեցայ Թըթմածեանէն, նոր Ամերիկա մը երեւան հանելու չափ գծուար գտնելով բաժնուած ծառային խօսքերուս պատճառը հասկնալ:

Այցելութեան այցելութիւն հետաքրքրութիւնս աւելցաւ: Տուն մը ուր աղջիկներ կային, բանաստեղծուհի մը «ճիւրէր ուր մեր սեռն ալ կարենար օգտուիլ ճաշակի յառաջդիմութեան» նոր նրբութիւններէն՝ բացաղանջից անանկ առողջանութիւնով մը որ վայրկեան մը կարծեցի թէ Վէրլէնէ ոտանաւոր մը կ'արտասանէր: Ուրիշ տուն մը՝ ուր անկուտի եւ ըրտասարդներ մեծամտեմբարութիւն կը կազմէին «Նիւտոնի լծակին օրինակը կը յիշե՛ս, ըսաւ անոնցմէ մէկը, անաւոր պէս բան մըն է այս նոր գիւտը՝ որ շրջակա դասին ունեւորի հաճոյքներ պատճառելու նախասահմանուած է...»:

Տէ՛ր Աստուած, ի՞նչ էր արդեօք ասոնց ակնարկած զաղտնիքը, զոր Բոլոմպոսի հաւկիթին եւ Նիւտոնի լծակին միանգամայն կը նմանցնէին...

Բոլորովին շուարած՝ դէպի նշանածիս տունը ուղղեցի ոտքերս... որոնք զիս ուղղեցին նշանածիս տունը: Ամէնէն ետքին ձգեցի էի այս այցելութիւնը, որպէս զի երկար ատեն կարենամ մնալ հոգոյս հատորին հետ, որուն հետ Տէր-Պապային օժանդակութեամբ պիտի իրագործէիք ինչ որ կ'աղջարարեն երեւման գրաւաճառները գրքի մը համար «երկու հատորը միասին կազմուած»...

Ասանկ տօնական օր մը կը յուսայի ամէնէն լաւ ընդունելութիւնը գտնել Մալվինայիս կողմէ, եւ մինչեւ իսկ, ինչու մեղքս պահեմ, միտքս զրեր էի սանդուխէն ելած ատենինս առանձնութեանէն օգտուիլ համարյոյրի դերհաշիւ մը խելելու համար իրմէ:

... Ի՞նչ գծնդակ յուսախաբութիւն. Մալվինան՝ հակառակ իր սովորութեանը՝ չեկաւ զիս գոնէն ընդունիլ. սրահին մէջ ալ հաղիւ բարեհաճեցաւ ձեռքը երկնցնել անանկ ձեւով մը որ սրտողած ըլլալէ ուրիշ թարգմանութիւն չունի աշխարհիս որ եւ է լեզուին մէջ:

Առանց կամենալու, ո՞վ գիտէ ինչ ըրեր էի նորէն որ այսքան վշտացի էր խեղճ աղջիկը: Բացատրութիւն մը պէտք էր: Անհամբերութեամբ սպասեցի որ հիւրերը մեկնին եւ անոնց երթալուն պէս նշանածիս քովը շտապելով հարցուցի՝

— Ի՞նչ ունիս, հրեշտակս, ինչու ատանկ քիթդ կ'սխալես ես:

— Քիթը իմ է, ուղածիս պէս կը գործածեմ, պատասխանեց խտուրթեամբ:

— Կասկած չկայ, կասկած չկայ... Ինչու իմ քիթս կ'սխալես ես չըսի. համարձակեցայ պատճառը հարցնել...

— Պատճառը, պատճառը, ըսաւ նոնք չիկ Մալվինաս աղջերը լեցուելով, մէյ մըն ալ կեցեր կը հարցնե՛ս:

— Այո՛, կը հարցնեմ. պատճառը...

— Շատ աղէկ. գիտցիր անանկ է նէ թէ իմ փառքս, իմ հպարտութիւնս բանաստեղծի մը, գրագէտի մը կեանքին ընկերն ըլլային էր, ու գուն զիս դերձակի մը կնիկը կ'ընես կօր...

Խեղճ աղջիկը աչքերէն սկսաւ մարգարիտի պէս արցունքներ թափել, զորս սակայն չժողվեցի... մարգարիտ չըլլալուն համար:

— Սխալեր ես, նոնքիկս, դուն միշտ գրագէտի մը կնիկ պիտի ըլլաս, դուն զիս ներշնչող մուսան պիտի ըլլաս, դուն...:

Պիտի շարունակէի:

— Հապա այս ինչ է, ընդմիջեց Մալվինա նամակի ձեւով թուղթ մը երկնցընելով ինծի:

Այդ թուղթին վրայ զարհուրանքով կարգացի հետեւեալը՝ տպագրուած:

«Տ...»

«Հեռաձայնի գորուն մէջ կ'ապրենք. անթել հեռագրութիւնը հնարուած է. Ռեօնի կէնեան ճառագայթները կը թափանցեն երկաթեայ սնուկներու գաղտնիքները. միայն մեր հագուստներն են որ կը չիննան ու կը նորոգուին առանց ներշնչուելու գորուն ողիէն...»

«Այս կենսական խնդրոյն լուծումը մը տալու առաջադրութեամբ, երբ տարի անընդհատ աշխատելէ ետքը, յաջողեցայ հանրային բարօրութեան ծառայութիւն մը մատուցանել հանդերձեղնաց ազնուացման նոր միջոց մը հնարելով»:

«Շնորհիւ այս գիւտին որուն մենաշնորհը խնդրուած է արդէն բոլոր քաղաքակրթ երկիրներու մէջ, ամենէն ժողովրդական զգեստը անմիջապէս քաղցին ճարտարագոյն դերձակին արտադրութեանը նմանութիւնը կը տառնայ. հինները կը նորոգուէին նորերը կ'աղտուակումնային»:

«Առաջին առթիւ պատիւ պիտի ունենամ՝ նմոյշներ ներկայացնել ձեզ ոչ մեծ յաջողութեան, որ կասկած չկայ թէ մեծագոյն աղգեցուցութիւնը առաջ պիտի բերէ ճաշակներու նրբացման տեսակետով»:

Ստորագրութեան տեղը զլիսագիրներով գրուած էր անունս՝

ՌԱՅԻԿ ՇՈՂՇՈՂՈՒՆԻ

Ու աւելի վար կը կարգացուէին հետեւեալ տողերը.

Պ. Ռարիկ Շողշողունի, որ անշուշտ քանակը ըրող դարու մեծագոյն հանճարներէն մէկը պիտի համարուի, ուղած է իր գործովը ապացուցանել թէ որքան կը զնահատէ ժամանակին ոգին:

«Աստուրեւապէս համոզուած ամէն ճշմարտութիւն իր օրինակովը ներկայացնելու մեծ աղգեցուցութեանը, կը մտադրէ ամերիկեան toupetով մը ամէնուն գնահատելու տալ իր գիւտին անհուն կարեւորութիւնը»:

«Այսպէս յառաջիկայ Զատիկ առթիւ ինք պատիւ պիտի ունենայ ձեզ ներկայանալ այս նոր միջոցով բարեփոխուած ձեռք մը զգեստով եւ վրաստահ ենք թէ երբեք չպիտի կասկածէք թէ տասներկու մէծիտիւնի գնուած են այն երեք կտոր հագուստները, որոնք չորս հարեւր Ֆրանք արժող խնամեալ նորոգութեան ամէն հրապոյրը պիտի ունենան»:

«Ուշագրութիւն ըրէք եւ պիտի համոզուէք չ. ԵՐԵՒԿԵԱՆ»

... Չեմ գիտեր ինչ բառերով բացատրեմ այս ընթերցումին վրաս ըրած աղգեցութիւնը. աչքերս դարձան. մաղբիս զլիսուս վրայ տնկուեցան. եւ ամբողջ մարմինս սկսաւ անանկ մը դողալ, որ նշանածս կասկածելով թէ մըտքիս հաւասարակշռութիւնը կորսնցուցած եմ, խոհեմութիւնս համարեց քանի մը քայլ ետ քաշուելու...

Այս չարժուժը բաւեց ինձի յիշեցնելու թէ Տեմոսթենէսի դարուն մէջ չենք ապրիր. խելքս դուխս ժողովեցի անմիջապէս եւ նոնշիկ Մալլինայիս բացատրեցի այդ թղթին նենգութեան մը արդիւնքը ըլլալը . . . «Նոյն իսկ կարելի է որ, բոլի, այդ թշուառական Երչիկեանը յատկապէս ասանկ բան մը հնարած է, որպէս զի մեզ իրարմէ զատէ: Զքեզ զիսելու ձեւէն կասկածած էի արդէն . . .»

Կնկան մը անձնատիրութեանը դիմել կը բաւէ, իրեն հաւտացնելու համար նոյն իսկ ամէնէն անհեթեթ բաները: Մալլինա համոզուեցաւ եւ խաղաղութեան պայմանագիրը չրթունքներու վրայ փոխանակուած համաձայնութիւն մը վաւերացնելէ ետքը, բաժնուեցայ իրմէ:

. . . Գաղտնիքը հիմա հասկցուած էր. Երչիկեան սենեակիս դուռը չբանալուս վրէժը լուծեր էր ամէնուն ուշադրութեանը յանձնարարելով զգեստներս . . . Պէտք էր որ փոխարինէի ասիկա:

Իրիկունը անկողնոյս մէջ մտածեցի թէ ինչ կրնայի ընել. երբ վրէժխնդրութեան մը վրայ անկողնոյս մէջ կը մտածեմ՝ վրաստան եղէք թէ ենթակային համար վարդադոյն չի վերջանար անիկա:

Առտուն ընելիքս որոշած էի արդէն . . .

Թթմածեաններուն չէի այցելած. անոնց գացի. եւ խօսակցութեան միջոցին՝ պարզ զէպք մը պատմելու ձեւով ըսի.

— Լսեցի՞ք խեղճ Երչիկեանին գլխուն եկածը . . .

— Ի՞նչ եղեր է . . .

— Կ'երեւի թէ ննջասնեակը մուկ կայ եղեր. երէկ գիշեր քունին ատենը ինք ատանց զգալու մուկերը երեսը կրծեր են. . . բարեբաղդաբար անլիւս կերպով. որ եւ է հետք չպիտի մնայ:

Թթմածեանի շաղակրատութիւնովը կասկած չկար թէ՛ լրագրական ազդարարութեանէ մը շատ աւելի գիւրութեամբ պիտի տարածուէր այս լուրը. եւ բնականաբար ամէն պատմող, բան մը պիտի աւելցնէր վրան . . . չահեկանութիւնը կրկնապատկելու համար:

Զատկի մնացած երկու օրերուն մէջ, Երչիկեանի ձախողութեամբ խօսակցութեան օգտակար պաշար մը եղաւ այցելութիւններու միջոցին:

Պարապ տեղը չէ որ հոգեբան բանաստեղծ մը ըսեր է. «զրպարտեցէք. միշտ բան մը կը մնայ զրպարտութենէն»:

Երչիկեանի յերիւրած շրջաբերականը երէկ. որ ետքը մոռցուած էր, ինչպէս կը մոռցուին ամէն շրջաբերականներ: Սա կայն մուկին պատմութիւնը մնաց. եւ մինչեւ հիմա շատ անգամ ազդիկները իրարու կը ցուցնեն այս արտակարգ անձնաւորութիւնը որուն փորը ճեղքած են մուկ մը հանելու համար . . .

Երչիկեան այս պատմութեան շնորհիւ վերջերս կորսնցուց երկու հազար ոսկի գրածոթիտով նշանած մը, որ մուկին միջազէպը լսելուն վրայ, խօսքը ետ առաւ վախնալով որ համակրելի երիտասարդին բերնէն մուկի ձագեր դուրս ցատկեն համոզուներու վայրկեանին . . .

. . . Անկէ ի վեր բարեւը կտրած է ինձմէ: Կը յուսամ թէ տոկոսովը վճարեցի իրեն, համաւաւոր շրջաբերականին տը պազրութեան ծախքը:

ԳԼԱՆԻԿ

Աւելի շո՛ւտ, արտումսնի՜վ, խուճապով
Թող հեռանաւ, քող մեռնիկ
Տարիանկները ախտախտակ մեր հոգուն՝
Իբրեւ պայեր հաշմական քիչիւնայով վրհուկիկ.
Եւ անոնց տեղ ապահով
Յարուքիւն սիրոյ վարդաշից, վերածընունդ փողփողուն,
Նոր ծաղիկներ բազմաբուրեան
Բանան իրենց քիւր աջերը մանկական
Նոր արեւու, արեւներու սուրբ յոյսին:

Եւ այն ասեւ մըլիսուքեանը հրաշքի
Պիտի գրեկեմի պատկիկ մեջ
Մեր սիրոյ նուրբ քերքերուն
Նոր յուզումներ, նոր ներշնչում ու ձգտում
Եւ մեր ծաղիկն նայումսն անքարք, քերքաւաց
Միշտ դառնալով պիտի յառի օրասաց
Հուրիներու՝ դեռ անծանօթ մնացած
Գորովակիկ, գգուանկներուն հեռաւոր:

Արեւն ուր որ, դեպի ո՛ւր որ փողփողի՝
Մեր հոգուն ալ բաղնակն՝ ռուսուկ
Ճառագայթիկ, արշալոյսի գերք կընդունի,
Թող բարձրանայ ծառանալով ու ծածանի շայնարձակ
Հորիզոններ դեպի փարփառ՝
Մեր անձեկ դուրս, մեր տունեկ դուրս եւ սանի
Մեր պաշտամունքն անպայման, աղապատանքն ընտանի:

Ո՛հ. հաւասար, սովորական անուրջներեկ,
Մշտնեկեկներ պիտի սիրոյն ախլանովը շաղախուած,
Կարելի չէ՞
Որ նորածագ, երեւայիկ նշոյներու օժան սակ
Տարբեր, չլնաղ մեծ տեսիլներ բացուին պայծառ, համարձակ
Զգայութեանց մեր դաշտերուն վրայ խաւար ու սքիւտ
Եւ ետստեր ու անհաղորդ, հանգոյցներեկ ալ ընդհատ
Թոքովե հոգիկ գերեզմանի իր փոշիկ,
Երբայ քառիկ բարձրադիր
Ժայռի գագաթ մ'ուրկե վար, ուրկե անդիկ կը շայնաց
Հորիզոնիկ ծիրն անփակ, անհունութիւն ինքնիրեկ:

Այդ տեսիլիկն՝ իբր ափունք
Մի հիստամեջ աշխարհի
Յընդունակ ու դիւրիչ, մշտապայծառ, անփոփոխ՝
Թեւատարած սաւառիկ շիֆ նաւակներ ըշտապող,
Կիրով, խանդով քեռնաւոր,
Շատ պարտանի նաւակներ
Որոնց համար մեր եռանդոս ու անյողողող նաւախար՝
Քաշե քիակ՝ ջրայիկն, հոսանքիկ դեմ քաջաբար:

Նաւակներեկ այս խիզախ
Քաղցրահնչիւն մեղեդի, ծիծաղ, սաղեր, երգ ուրախ
Արձագանգն, շեղու սաւ կոհակներուն կասաղի,
Փրփուրներուն իսկ աղի
Եւ մոգութիւնն համաափիւռ դաշնակութեան այդ ուրու
Լեցեկ օդն ու ջուրը
Ինչպէս հովը երկիւնքիկ սահմանները ինքնիրեկ
Միշտ սիրական, միշտ հրգոր՝
Ինչպէս վաղը, շա՛տ վաղեր, ինչպէս երեկ ու այսօր:

ՌԱՒՈՒՆԷ ԶԱՐԴԱՐԵԱՆ

ՍԱՀԱԶԳԸ ԿԸ ԽՄԲԱԳՐՈՒԻ

Սեւ շղարշերով զարդարուած սենեակին մէջ ուր մէկ քանի ժամ առաջ կը հանգէր խեղճ Երանիմու Սիւզէեանի անշուշտ մարմինը, Այրի Տիկին Սիւզէեան, իր զաւակը Լեւոն եւ եղբայրը Արմանեան, ամէնքն ալ ունէ հագած, հաւաքուած են այդ գիշեր եւ կը խորհրդակցին յուղարկուած թեման եւ մահապղծին վրայ: Սուգի եւ տխուր թեան դառն արտայայտութիւն մը կայ իւրաքանչիւրին գէմքին վրայ եւ Տիկին Սիւզէեան, որ անընդհատ կուլայ, հազիւ կը զգէ ինքզինքը պահ մը խօսելու համար:

ՏԿՆ. ՍԻԻԶԷԵԱՆ.— (Ձաւկին) հայտէ՛, Լէօն, սիրտս մի՛ հատցնէր, գրէ՛ լմբնցուր . . .

ՍԻԻԶԷԵԱՆ.— (Գլուխը քուցրին վրայ ծռած) սկսած եմ արդէն . . . (կը կարգայ) յետ կարճատեւ հիւանդութեան . . .

ԱՐՄԱՆԵԱՆ.— Կեցիր, չեղաւ . . . աստուծոյ բոլորն ալ պարիթ ձեւեր են . . . անունները գրէ՛ առաջ . . .

ՏԿՆ. ՍԻԻԶԷԵԱՆ.— Որինակ մը չիկա՞յ որ վրան նայինք, Լէօն . . . սա ամուսնային ֆէոքարոյ ո՞ր է . . . չիմտոե՞ս . . .

ՍԻԻԶԷԵԱՆ.— Սիրտս մի նեղացնէր դուն ալ . . . օրինակը ի՞նչ պիտի ըլլայ . . . չես հաւնիր նէ դո՛ւն եկուր գրէ . . .

ԱՐՄԱՆԵԱՆ.— Ինծի ձեռքէ՛ք . . . հայտէ՛ . . . կռիւի վախիդ չէ . . . (կը նստի Լեւոնին տեղը եւ պահ մը գրելի վերջ կը կենայ) ան չէ ամա, Համբիկեանց անունը պիտի դնե՞ք . . .

ՏԿՆ. ՍԻԻԶԷԵԱՆ.— Մեղայ՛ . . . ինչո՞ւ համար չէ . . . մտ ազգական չէ՞ մի վերջապէս . . .

ՍԻԻԶԷԵԱՆ.— Չէ՛ . . . անանկ ազգական հիչ չունենայինք աւելի աղէկ կ'ըլլար . . .

ԱՐՄԱՆԵԱՆ.— Դեռ գրած չեմ արդէն . . . (կը կարգայ) Այրի Տիկին Գոհարիկ Սիւզէեան, Տէր եւ Տիկին Լեւոն Սիւզէեան եւ զաւակունք, Խոսրովիկ էֆ. Արմանեան . . . (կը կենայ):

ՏԿՆ. ՍԻԻԶԷԵԱՆ.— Աղէ՛կ, աղէ՛կ, շաւորունակէ . . . Տէր եւ Տիկին Յակոբճան . . .

ՍԻԻԶԷԵԱՆ.— Այո՛, Տէր եւ Տիկին Յակոբճան Ամբակումեան եւ զաւակունք . . .

ԱՐՄԱՆԵԱՆ.— (Գլուխը) Տէր եւ Տիկին Տօքդ. Անճարտկեան . . . (կը կենայ):

ՍԻԻԶԷԵԱՆ.— Կը բաւէ, միւսները գրէ լմնցուր . . .

ԱՐՄԱՆԵԱՆ.— Կայնէ՞ք ձեռքով . . . Տէր եւ Տիկին Համբիկ . . .

ՍԻԻԶԷԵԱՆ.— (Ոտքի ելած) Ձգէ՛, մի՛ գրէր րօր . . .

ՏԿՆ. ՍԻԻԶԷԵԱՆ.— Խեղճ ես . . . Լէօն . . . ի՞նչ կ'ըլլաւ կ'որ նորէն . . .

ՍԻԻԶԷԵԱՆ.— (Բարկութեամբ) Ի՞նչ պիտի ըլլամ . . . կը վա՞յլէ որ անունը դը-

նենք . . . ամուսնային բարաները կերաւ, չարխար . . . (կը քօրէ)

ԱՐՄԱՆԵԱՆ.— Ամօթ է, Լէօն . . . սէնէտ չէ՞ եւ գրածս . . . ասանկ օրով թշնամին բարեկամ կ'ըլլայ . . .

ՏԿՆ. ՍԻԻԶԷԵԱՆ.— Դուն մտիկ մընէր, եղբայր, գրէ լմնայ . . .

ԱՐՄԱՆԵԱՆ.— (Գլուխը) Տէր եւ Տիկին Համբիկ Խաչատրեան . . .

ՍԻԻԶԷԵԱՆ.— (Արմանեանին ձեռքէն գրիցը առնելու ձեռով) Ձի՛ պիտի գրես ըսի, թող չպիտի տամ . . .

ՏԿՆ. ՍԻԻԶԷԵԱՆ.— (Դողմամբ) Աստուած իմ . . .

ՍԻԻԶԷԵԱՆ.— Ստանկ մարդոցը անուշը պատիւս կ'աւրէ, կ'որ հասկնա՞ս . . .

ԱՐՄԱՆԵԱՆ.— Ինչո՞ւ ճանրմ . . . թույլումպածի չէ՛ եւ մարդը . . . ի՞նչ կ'ըլլայ . . .

ՏԿՆ. ՍԻԻԶԷԵԱՆ.— Սա եղտը նայեցէք մէյ մը . . . չէ՞ք ամենարկոր . . .

ԱՐՄԱՆԵԱՆ.— Տղուդ ըսէ, ան է աս խօսքերը հանողը . . .

ՍԻԻԶԷԵԱՆ.— Իրողութիւնն է . . . ամէն մարդ գիտէ ինչ ըլլալը . . . հօրս պատիւը չէ՛մ կրնար աղտոտել մեռնելէն վերջ . . .

ԱՐՄԱՆԵԱՆ.— Է՛, ի՞նչ ընենք հիմա, կրնա՞ս րոնի որ ազգականս չէ . . .

ՍԻԻԶԷԵԱՆ.— Բէք ալ աղուոր կ'ըսեմ. ինչո՞ւ չէ . . . ի՞նչս կը պակսի . . .

ՏԿՆ. ՍԻԻԶԷԵԱՆ.— Խեղճ մըլլար . . . գուղինդ առած է . . . կնկանը սիրտը կը կոտորի նէ . . .

ՍԻԻԶԷԵԱՆ.— Ա՛խ, երանի թէ չառնէր ինչի՞ն հաւնեցաւ չիլտեմ . . . աստանկ պահադի յարգու մը . . .

ԱՐՄԱՆԵԱՆ.— Յանցանքը ամուսնային է . . . թող չիտար, հաւնած մարդս է կ'ըսեմ . . .

ՏԿՆ. ՍԻԻԶԷԵԱՆ.— Աստուած ողորմի հոգուն, ան ալ անըման մարդ մը չէ՛ր, աղջկանը բարան փողոց նետեց . . .

ԱՐՄԱՆԵԱՆ.— (Հանդարտ) Է՛յ . . . վերջապէս ի՞նչ ըսել կ'ուզէք . . . չգնենք անունը . . .

ՏԿՆ. ՍԻԻԶԷԵԱՆ.— Ձգէ՛ նայինք . . . միւսները շարունակէ լմնցունենք . . .

ԱՐՄԱՆԵԱՆ.— Բայց պէտք է որ գնենք Տէր եւ Տիկինով ուրիշ անուն չմնացալ . . .

ՍԻԻԶԷԵԱՆ.— (Բարկացած) Պէ՛ աղբար . . . հիչ չգրես նէ ի՞նչ կ'ըլլայ, սրիկան . . . հիմա բերանս բանալ պիտի տաս . . .

ՏԿՆ. ՍԻԻԶԷԵԱՆ.— Վաղ անցիր, կնիկն ալ ձգած է արդէն . . .

ԱՐՄԱՆԵԱՆ.— Ծառ աղէկ, անանկ թող ըլլայ . . . կոն ընելու վախիդ չու-

նիմ ձեր հետը: (Վը շարունակէ գրել Տէր եւ Տիկին Խաչատրեան արեւով) Ինչպէս նաեւ Սիւզէեան, Արմանեան, Ամբակումեան, Անճարտկեան, Պէլտօզի, եւ Գաղմաճիտիս ընտանիքները, ազգականք եւ բարեկամք ցաւ ի սիրտ կը . . .

ՍԻԻԶԷԵԱՆ.— (ընդմիջելով) Կեցիր . . . չեղաւ . . . ինչո՞ւ ցաւ ի սիրտ . . . միայն ցաւօք կ'որ բաւէ, պապաիս մերասը պիտի ուտենք . . .

ՏԿՆ. ՍԻԻԶԷԵԱՆ.— (Ձաւկին) Խեղճ տղայ . . .

ԱՐՄԱՆԵԱՆ.— Իրաւունք ունիս, աս տղադ բան մը եղեր է այսօր . . .

ՍԻԻԶԷԵԱՆ.— Խենդր դուք էք որ մեռած մարդուն շուրջը կ'սիւն կ'ընէք կ'որ . . .

ՏԿՆ. ՍԻԻԶԷԵԱՆ.— Տահա ղէմս է գիտես որ . . . կուզէի՞մ մարդը, վախ . . . (կուլայ):

ԱՐՄԱՆԵԱՆ.— (Յուզուած) Ծառ աղէկ, ցաւ ի սիրտ կը հանենք (կ'աւրէ եւ շարունակէլով) ցաւօք կը ծանուցանեն զգառնազէտ մահ լանձին . . . (կը գրէ առանց կ'ըլլայ) Երանիմու էֆ. Սիւզէեան որ հանգեալ ի Տէր . . .

ՍԻԻԶԷԵԱՆ.— Կարդա՛, ի՞նչպէս գրեցիր . . .

ԱՐՄԱՆԵԱՆ.— Երանիմու էֆ. Սիւզէեանի որ հանգեալ ի Տէր . . .

ՍԻԻԶԷԵԱՆ.— Խեղճ ես, եղբայր, աս նունը՛ն տակը բան մը գնելու ենք . . .

ՏԿՆ. ՍԻԻԶԷԵԱՆ.— Նը՛ն բան հանէ նայինք, հայտէ՛ . . .

ՍԻԻԶԷԵԱՆ.— Բան հանելը ո՞րն է . . . պո՞չ մարդ էր էրիկդ . . .

ՏԿՆ. ՍԻԻԶԷԵԱՆ.— Արեւը սիրեմ . . . օր մը օրանց չէ՛ր կոտրած սիրտս, (կուլայ):

ՍԻԻԶԷԵԱՆ.— Բա՛ն հաղար ոսկիի տէր մարդ էր այս օրուան օրս . . . ԱՐՄԱՆԵԱՆ.— Է՛, ի՞նչ կ'ուզես սր ընենք . . . գրե՞նք որ քսան հաղար ոսկի ունէ՞ր հայրդ:

ՍԻԻԶԷԵԱՆ.— Չէ՛. բայց բան մը գըրելու է . . .

ԱՐՄԱՆԵԱՆ.— Ծառ աղէկ, ըսէ նայինք . . . Երանիմու էֆ. Սիւզէեան, սեղանաւոր . . .

ՍԻԻԶԷԵԱՆ.— Ատ ալ չեղաւ . . .

ԱՐՄԱՆԵԱՆ.— Ինչո՞ւ, եղբայր, սեղանաւոր, պանգրիէ . . .

ՍԻԻԶԷԵԱՆ.— Աղէ՛կ, բայց . . . բայց . . . Պանքեր, պանգրիէ ուրիշ իմաստ ունի, սեղանաւոր չէ բոլորովին, քէօչէ սարաֆիին ալ սեղանաւոր կ'ըսեն . . .

պանգրիէ ֆրանսերէն ֆէոքարին մէջ կը գնենք . . .

ԱՐՄԱՆԵԱՆ.— Անոր ալ աղէկ . . . հայերէնին մէջ բան մը չը գնենք ուրիշ . . .

ՍԻԻԶԷԵԱՆ.— Դենք, սեղանաւոր գնենք, բայց ուրիշ բան մըն ալ չիկայ . . . փնտռէ՛ . . .

ԱՐՄԱՆԵԱՆ.— Ծառ աղէկ, գնենք, (քեքեւ ծիծաղ մը) բաժանորդ «Ծաղիկ» պատուական լրագրոյ . . .

ՍԻԻԶԷԵԱՆ.— Ծաղիկու ելար . . .

ԱՐՄԱՆԵԱՆ.— Ի՞նչ գիտնամ, քեղի պէս չօճուխին ասանկ կը վայելէ պատասխանել . . .

ՏԿՆ. ՍԻՒԶԷԵԱՆ. — (Որ լալի դադարած է) վաղ անցէք, բան մը մի գրէք . . .

ԱՐՄԱՆԵԱՆ. — Ի՞նչ կայ որ գրեմ արդէն, ճանրմ . . . Եր խենդեցնէք կոր մարդը . . . րէզլում պիտի բնենք . . .

ՏԿՆ. ՍԻՒԶԷԵԱՆ. — Իրաւ է . . . աւէն մարդ գիտէ ուլ բլլալը:

ՍԻՒԶԷԵԱՆ. — Ի՞նչ կ'ուզէք նէ անըրէք, չունչս հատցնելու ատեն չունիմ . . . (ղուրս կ'ելլի բարկութեամբ):

ԱՐՄԱՆԵԱՆ. — (Շարունակելով գրել) Որ հանգեաւ ի Տէր, ի հասակի . . . տարիքը զնեմ . . .

ՏԿՆ. ՍԻՒԶԷԵԱՆ. — Ձէ՛, ճանրմ պըզտիկս չէր եա . . .

ԱՐՄԱՆԵԱՆ. — (Շարունակելով) Որ հանգեաւ ի Տէր, ի խոր սուգ համակելով եւայլն . . .

ՏԿՆ. ՍԻՒԶԷԵԱՆ. — (Յուզուած ինքն իրեն խօսելով) վա՛յ, զխուս, վաղցունը անցած էր, բայց ինծի հետ տեսնողը 40 տարեկան կը կարծէր . . . կիւղէլիմ կեն՝ ճութիւնս լմնգուց, ինչի պէս ճահիլ մէկը աննկու արժանի չէ՞ի անապ . . . ինչի՞ կը պակսէր, աղու՞որութիւնս, քիպարձութիւնս . . . գոնէ այս տարիքիս մէջ այրի չէ՛ի միտար . . . (կը սկսի լալ, մինչդեռ Արմանեան մահագլղը կ'ամբողջացնէ անխօսակ):

ՏՕՄԻՆՕ

ԳՆՁՈՒՅԻՆ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՐԳԵՐ

«Ինծի ըսին թէ անբուժելի ցաւէ մը բռնուած երկար ատեն տառապեցար, թէ արցունքները երեսիդ վրայ երկայն խորշումներ փորած էին եւ ձայնդ մարած էր ողբալէն:»

«Քու սեւ աչքերդ, որ զիշերին երազուն անուշութիւնը ունէին, արգէն շատոնց գոցուած են հիմա:»

«Ինծի ըսին թէ բոլոր դալիսմանները անողուտ եղած էին եւ ամենէն ճարտար վնասները գլուխնին շարժած էին յուսա-հատութեամբ. — «այդ ցաւը չի բուժուիր»:»

«Ի դուր, երեք անգամ՝ երբ լուսինը իր գգուանքին ներքեւ կը սարսուացնէ ծովը, եւ ծառերը անոր շողերէն արեւցած կը տատանին, երբ կատունները կուլան իրենց հրայրքը եւ շունները՝ ո՛վ գիտէ ինչ զգայնութենէ մը մտրակուած կ'ոռնան. ի դուր այդ հմայուած գիշերներուն մէջ՝ երեք անգամ դացած էին ծովեզերքը, ժժմակները ժողվելու որպէս զի անոնք, խեղճ երիտասարդ, քու վտիտ կուրծքիդ վրայ, ոճրադործ աղջկան հրապոյրը չեղոքացնեն:»

«Օրէ որ աւելի տժգոյն, ինծի ըսին թէ դուն՝ դարնան առաւօտ մը՝ երբ ծաղիկները կը բողբոջէին եւ երկիրը երկունքի մէջ իր ծոցէն կը ժայթքէր նոր բուսակա-դութիւնը՝ դուն գացիր հանգչելու, մութ

նոճիներուն տակ, անոնց սղաւոր ներգաշնակութեամբ օրօրուն:»

«Թո՛ղ հողը թիթեւ գայ կուրծքիդ:»

* * *

Ոսկեքաղաքը՝ վերջալոյսէն հրդեհուած դեռ կը շողշողէր. հեռաւոր լեռներէն ու հորիզոններէն անդին գիշերը կը յառաջանար իր ստուերին մէջ մարելով հետզհետէ բեկբեկ ճառագայթները որ կը դանդաղէին տանիքներուն վրայ. թռչունները կտուցը կուրծքին թառած էին ու գերեզմաննոցին նոճիները կը հակէին կարծես հետզհետէ բռնաւորուած իրիկուան խոնաութեամբ:

«Ա՛խ, ինչպէ՛ս պիտի ուզէի, երբ գիշերը իր թանձր սեւութիւնով կը կուրցնէ մեզի, երբ սեւ ամպերը հեռունները կը փոթորկեն, երբ փայլածուները վերջապէս յոգնած կը դադարին իրենց լուսաւոր թափառումէն, եւ մինակ անուրջները կ'ակօսեն սեւ մթնոլորտը, ինչպէ՛ս պիտի ուզէի, մինակս, խռովիչ մղձաւանջի մը պէս երթալ անոր եւ մատներովս կուրցնել անոր այրող աչքերը:»

«Բայց կը վախնամ, ա՛խ, կը վախնամ մօտիկնալ անոր, որուն հասակը, ինծի ըսին թէ վարդի թուփի մը կը նմանի. սէրը այնքան մօտ է ատկութեան. կը վախնամ նաեւ որ քու քունդ կը խռովի հոն՝ եւ հողը անոր աւիւնով բռնաւորուած ծանր կուգայ ոսկորներուդ:»

* * *

Դեռ հագիւ ճերմակ լուսեղէն գօտի մը կը շամիրէր մթին ամպերը եւ լեռներուն գագաթները կը վարդագունէին արշալոյսին մէջ. դեռ հաղիւ մէկ քանի տուններուն ծխանները կը մխային եւ պարտէզներու մէջ աքորներու թրթռուն ձայնը առկախ՝ ջրնջ մթնոլորտին մէջ կը խառնուէր նոր բացող մանուշակներու բուրմունքին, եւ գեղձնիներուն վարդագոյն ծաղիկները սարսալով իրենց թերթիկները կը թօթուէին:

Գնչուներու թաղը արգէն դարձած էր. եւ փողոցին երկայնքին երկու կողմէն աղջիկներու եւ տղաքներու խումբեր կը շտապէին, կը խնդային, կ'երգէին: Անդին տնակի մը առաջը, Գնչուհին գեղին եկեղ-լիին ծալքերը մէկ ձեռքով մէջքին վրայ ամրութեամբ եւ գլուխը ծածկած ճերմակ քողին տակ՝ կը պտէր. անոր պզտիկ մերկ ոտքերը չէին երեւար հապճեպ քայլերուն տակ եւ ինքը կը դառնար թեթեւ՝ փետուրի մը պէս որ հովը դարձնէր, գրկի մանկական հասակը ձկուն՝ կը ծռէր, կը գալարուէր, կը բարձրանար երբեմն եւ ամենքը շուրջը կը խնդային հրճուանքէ: Անոր մութ աչքերը խոնաւ էին, սիրով երազուն, եւ չրթունքը հասած պտուղի մը պէս հիւթեղ, ուշացող համրոյրին տենջանքէն կարծր՝ կարծես առաջին հպումին պիտի արիւնէին: Անոր կողերը լայնցեր էին եւ հասակը կը բարձրանար սլացիկ խոյանքով մը:

Անիկա կը պտէր հիմա խօսական եւ քօղը կ'իննար իր ըմբօտ մաղերէն դէպի ուսը, առագաստի պէս բացուելով առաւօտեան սիւքէն եւ իր դեղին եկրարին արագ շարժուածքներուն մէջ, արեւով ոսկեղօծուած կը փալիւէր դիւթական վերարկուի մը պէս:

* * *

«Անբացատրելի այրուցք մը հոգիս կը տանջէ եւ ինծի ա՛լ կը թուի թէ ամբողջ էութիւնս անուր բռնկած մօխի պիտի դառնայ:»

«Ինչո՞ւ, երբ քու մահուանդ յիշատակը սիրտս կը անդէր, ինչպէս եթէ երկուս թէ ձեռք մը ըլլար անիկա, ա՛խ, ինչո՞ւ երբ ցաւէս կը տժգունէի տեսնելով անոր վէրքի պէս կարմիր բերանը որուն ծառաւէն միւսար դուն, երբ անիկա կը պարէր արեւին տակ, ինչո՞ւ քու հոգիդ եկաւ իմ քովս եւ ականջէս անոր մեղեցնող հրապոյրները երգեց:»

«Հիմակ ես ալ քեզի պէս սիրոյ ցաւէն բռնուած մենաւորիկ իմ այրութիւնս կուլամ:»

«Գիտեմ որ բոլոր դալիսմանները չպիտի բուժեն ինծի. գիտեմ որ այս ցաւը չի դարձանուիր . . . իմ թունաւորուած արիւնս երբ խելայեղ տենդերու մէջ կը քանդէ դիս, ինծի կը թուի որ հողը կը զղրդի ոտքերուս տակ եւ ամէն մէկ քայլիս քու սրտիդ վրայ կը կոխեմ:»

«Որովհետեւ, շատ ազէկ կը զգամ որ դուն կը ստուերես աչքերս, որպէս զի զայն չտեսնեմ եւ երբեմն այնչափ ծանր կը զգամ ինքզինքս որ տաժանքով կը քայլեմ իբր թէ քու դիակդ կառչած ըլլար իմ հոգւոյս:»

* * *

Հովը կը գոռար դիմացի լեռներուն բարձունքէն եւ գերեզմաննոցին սեւ նոճիները դեռնէն դուրս խոյացած ոճերու պէս կը դալարուէին դէպի երկինք: Անանուխի բարկ հոտ մը կը ծանրադնէր ու մզին ստուերներուն տակ կարծես կը խախտէին: Անիկա՛, երեսը հողին՝ կը հեծկըլտար:—

«Ա՛խ իմ սիրական եղբայրս, թո՛ղ դիս, թող որ ես ալ զինքը սիրեմ ու մեռնիմ քեզի պէս. երբ հարստեանները իրենց թերթիկները ձգեն մէկիկ մէկիկ խոշոր արիւնի կաթիլներու նման, երբ թռչունները դառնան մեր երկիրներէն, քու քովդ տեղ պատրաստէ ինծի համար:»

«Թող սակայն՝ օր մը, բոպէ մը մինակս, որպէսզի անխառն հաճոյքով արքենամ իր տեսքէն եւ ոսկի նայուածքը պահեմ կուրծքիս մէջ. թո՛ղ որ անոր հրապոյրովը արքայի աչքերս դոցեմ:»

«Ու երբ նոճիներուն տակ, անոնց ներգաշնակութեամբ օրօրուն մեր ոսկորները իրար խառնուին, յաւիտենական գիշերին մէջ միակ երազ մը ունենանք: Այն ատեն հողը թեթեւ պիտի վայ երկուքնուս:»

ՉԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

ՇՈՐՏԵՐՈՒ ԲԱԺԻՆԸ

Տրապիզոնցի Ս. Երուսաղիմի Մ. ձիւկերեւոյնի գրկած է մեզի արձակ քերական մը, որուն գաղափարը խիստ զեղեցիկ ու բանաստեղծական է: Այս գաղափարը միայն փոխ առնելով իրեն, գրուածքը մեզմէ մեզէ կը կիւսկիւն ամբողջովին, եւ կը երեսարակեմք: Ե. Բիսաւարդ գրողը իր ձեռագրին հետ լազրաճելով տակիւս, պիտի կրնայ տեսնել իր գաղափարը սկստ կամ աւելորդ մասերը—եւ օգտուի:

ՅԻՍՈՒՍԻ ՄԱՀՆ ՈՒ ԲՈՅՍԵՐԸ

... Երբ մեռաւ աշխարհի Փրկիչն Յիսուս, սասանեցաւ Բնութիւնն, ու ամէն կողմէն ահաւոր ու անսովոր տեսարաններ պարզուեցան... Արեւն ամփոփեց եւ մարեց իր լոյսը, զոռ որոտումներ ամպերը պատռեցին, ժայռերը ձեղքուեցան, եւ լայիւնի ու տառապանքի խուլ ու խռովիչ հնչեքն ու մոնչիւններ սուրացին ու սարսափեցին լեռներուն, ծովերուն անտառներուն ու անապատներուն վրայ...

Ու Գողգոթայի բարձունքը, երբ Աստուածորդին իր անմահ հոգին կ'աւանդէր ժահկանացու ինքզնուր հոգիները մարքելու համար, Գեթսեմանի պարտէզին մէջ ծառերն ու ծաղիկները անհուն անասնման թախծութիւններով դողդոջուն, սկսան սրտիւր, սոսափել, արտասուելով իրենց հիւսիսն ու հոսելով իրենց բուրումնալից անխօս հառաչներն...:

Ու Որթատունկն բաւ. «Մեռա՛ւ Յիսուս...: Ասկէ վերջը, պիտի նուիրագործեմ անոր յիշատակը, իմ քաղցրահամ ողկոյններուս կենսատու հիւսիսն տալով Աստուծոյ արիւնին վարդազոյն վառ երանքը...»:

Ու լեռներն հառաչեց. «Ա՛յ ասկէ վերջը չպիտի բարձրանան վեր իմ ճիւղերս, հաւաքա խոնարհ ու վայրահոս պիտի հակին յաւիտեան այն սեւ հողին վրայ ուր Աստուածորդին չարչարուեցաւ: Ու դամբաններու զարդը պիտի ըլլամ, սոխակի ու ծիծեռնակի բոյն մը չպիտի թաղի ու երգ մը չը պիտի թրթռայ երբէք իմ ոտներուս մէջ...»:

Ու Շուշանը հեծեծեց. «Անոր անրիժ սրբութեանը արճարանչանը պիտի ըլլամ ես...» — «Ե՛ս ալ, բորեց Մանիշակը, օրինակը պիտի տամ Բրիտանոսի հրաքանչ խոնարհութեան, եւ ա՛յլ եւս թաքուն աննշան պիտի ծլիմ փուշերու եւ բոյսերու ներքեւ...»:

Եւ մինչդեռ միւս ծաղիկները, վարդերն ու սպիտակ դժիւիկներն անգամ իրենց երփներանգ թերթերը թօթափելով կուտային հովին, ու Լիբանանի հակայնադիրներէն մինչեւ յետին ազաղուն բոյսերն իրենց բուսին, ցօղունին վրայ ցաւագին սուգով կ'ողորային Յիսուսի մահը, կազմախիւն միայն անզոյ անտարբեր մնաց այս հոգեւորութիւն մասուն, խոտայով. «Անմեղ եմ ես, ինչ փոյթ ինձի մահն Յիսուսին օր մեղաւորներու համար մեռաւ...»:

Հրեշտակը, որ Տիրոջ հոգին կը փոխադրէր երկինք, Հօրը քով, լսեց այս ամպարիյտ մրմուռնի ծառին, ու խռովեցաւ, եւ բաւ. «Անօրէն, որ Արարիչիդ մահը չիս յար, ի՞նչ չորս եղանակներուն, անվերջ ու անապառ սարսուռ մը ցնցեղքեղ արմատէք մինչեւ գաղաթիդ, ու ցնցուիս, ու դողդոջաս ու դողդոջես յաւիտեան...» Ու եղաւ:

ԳՐԱԿԱՆ ԶԱՐԺՈՒՄԸ

(ԿԻՍՍԱՄԱՅԱՅ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ)

Արեւելեան Մամուլ (թիւ 12 եւ 13). — Մուշեղ վարդապետի հիւթեղ «Վերլուծումներ»-ն ետք Բարդէն վարդապետ կը դրասէ Բզմիրի շարաթաթերթին խմբագրական էջերը. Կրիկիտ կաթողիկոսին ձեռնագրութիւնն ու Օծման արարողութիւնը բացատրելու համար Ամէն ոմոնք որ առիթը չեն ունեցած տեսնելու Հայ Եկեղեցւոյ այս հաղորդակ պարարտութիւնը, անշուշտ հաճոյքով կ'արգային բանասէր արմաշակոտին զոյգ յօդուածները: Յ. Ալփար կը շարունակէ իր սրամիտ Ֆանթազիները, որոնց մէջ տակաւ կը նշմարուի լուրջ տոն մը: Պետրոս Աղաթանի վիպակը՝ «Մուտք իրաւ, խենդը խելօք» թէպէտ երկարածիգ եւ տեղ տեղ թոյլ բայց իր ամբողջութեանը մէջ յուզիչ է եւ ցոյց կուտայ հեղինակին դիտելու սուր կարողութիւնը: Ի. Զարգարեանի դժած Պատկերը, քիչ մը ստուերոտ, այլ իմաստային է: Մամուլի վերջին թիւին մէջ Լ. Քիրիշեան ունի բանաստեղծութիւն մը, իսկ Սեթ կը շարունակէ իր թղթակցութիւնը, այս անգամ նկարագրելով մեր Հիւանդանոցի նուագահանդէսը:

Բազմալիկ (թիւ 4). — Վենետիկի պատկանելի ամսաթերթը նոր խանդով տողորում երիտասարդ Հայերու ձեռքին մէջ նոր ուղղութիւն մը ստացած է այլեւս: Ապրիլի թիւին մէջ շահեկան բազմաթիւ յօդուածներու շարքէն կարելի է յիշել Հ. Ղազիկեանի մէկ յօդուածը՝ պատկերազարդ «Տպարանապետը Միթիարեան տպարանին Վենետիկոյ»: Իր բանաստեղծութիւն, չորս հինգ ոտանաւորները մեծ արժանիք մը չունին. «Բազմալիկ»-ի թարգմանութեանց բաժնին մէջ, Տանդէի Բաւարանէն զատ այս անգամ կը տեսնենք Բօլ Պուրտէի մէկ վիպակին թարգմանութիւնը: Բայց թերթին ամէնէն աւելի հետաքրքրական մասն է «Հանդէս Հանդիսից»-ը, ուր կը խօսուի Ռուսահայ եւ Թրքահայ օրաթերթերու եւ հանդէսներու վրայ: Ապրիլի թիւին մէջ խօսուած է լոկ երկու Պօլսահայ թերթի վրայ եւ աւելի տեղ տրուած է խորհրդածութեանց քան թրքահայ լրագրութեան ընդհանուր վիճակին պատկերացման: Թերեւս այս վերջինն աւելի օգտակար ըլլար:

Բիւրակն (թիւ 12 եւ 13) — Բրօք. Ճէ-ճիլեան, միշտ աւելի հակամէտ՝ Բնութեան խորհրդաւոր երեւոյթներուն վրայ հիմնաւոր եւ աւելի տրամադիր՝ մաթեմատիքական եւ աստղագիտական ուսումներով պարագլու, իր թերթին վերջին երկու թիւերուն մէջ կը բացատրէ «Բնորակութեան Օրէնքը»՝ նմանապէս, Բաբբէն վարդ. կը շարունակէ իր յօդուածներու շարքը ներսէս Շնորհալիի

վրայ: «Բիւրակն»-ի օգտակար էջերէն են նաեւ կրօնքներու Ուսումնասիրութեան եւ Անգլիական Գրականութեան նուիրուած յօդուածները:

Լիլա. — Պօլսահայոց զաւեշտական թերթը՝ «Լիլա», անցեալ շաբթու թեւակոխեց իր Գ. տարեշրջանը: Մեր ժողովուրդին մէջ պատակարար մը կայ որ հաճոյքով կը կարդայ այս թերթը, մանաւանդ երբ Լիլան կը դրէ: Ամէնէն տկար մասը բանաստեղծականն է: Վերջին թիւին մէջ Վ. Փափաղեան վստահաբար կը ստորագրէ նոր շրջանը աւելի փայլուն եւ ճիշտ տունակուելուն համար: Տիկին Ա. Թէոզիի անգլիերէնէ թարգմանած նորովէս պր սիրուն է: Լիլան «Տօքոր Ղրն» եւ Քառմէնի «Թոհաֆ Կեանքեր»-ը՝ նմանապէս:

Հանդէս Ամսօրեայ (թիւ 4). — Ամսօրեայ Հանդէսին մէջ պէսպիսութեան զատ ամէն բան կայ. վերջին թիւը մանաւանդ ամբողջովին զբաղուած է բանասիրական նիւթերով: Տեղագրական — Պատմական բաժնին մէջ խօսուած է Մովսէս Կաթողիկոս արանին վրայ. Լեզուաբանական բաժնին մէջ՝ Մեյիք կը շարունակէ իր չափեկան ուսումնասիրութիւնը Արարիչի զաւառաբարբառին վրայ: Պատմական մասը շատ ճոխ է, իսկ Մատենախօսական բաժնին տակ Հ. Յ. Աճառեան քննադատական մը ունի ծանօթ հայագէտ Ա. Մէլի վերջին հրատարակութեան վրայ՝ Esquisse d'une grammaire comparée de l'Arménien classique, Vienne, 1903, դին 6 Ֆր.: Այս գործը որ կոչուած է կարեւոր պակաս մը լրացնելու մեր մէջ, պատրաստուած է վիէննական Միթիարեան Հ. Յ. Տաշեանի առաջարկութեամբ: Մատենախօսը պարզելով այս հատորին տառալիութիւնները, ցոյց կուտայ մէկ քանի թերութիւններ ալ:

Մասիս (թիւ 12 եւ 13). — Վերջին թերթիւն մէջ ամէնէն ուշագրաւ յօդուածն էր Թրթուումներ քերթումին Փրանսերէնի թարգմանութիւնը՝ Աղեքս. Փանոսեանի կողմէ. արդարեւ, sensationnel յայտնութիւն մըն էր արտիկա եւ մենք պիտի զարմանանք, ու ցաւինք ալ եթէ Պ. Յիւսէ չկրնայ բացատրել ցոյց տրուած սխալները: Քրիզանդէմի երկու Գերեզմանները յաջող նորավէպ մըն էր. Մամբեան, հին օրերու մարդոց պատմիչը, զարձակ կը խօսի Տեւրոյնցի վրայ. իսկ Գր. Մալխոս կը շարունակէ իր անգլիերէնէ թարգմանութիւնները, անշուշտ այս անգամ աւելի խղճաւորէն: Մասիսի նոր թիւը զեղեցիկ նորութիւններ ունի. Թրթուումներ՝ անգամ մըն ալ, զբարար. Գամէր վայրկեանական ուրուագիծը կ'ընէ անոր թարգմանիչին, որ զբարարի վերածած է ուրիշ կտորներ ալ: Տօլիսօնի նորավէպը իր երկարութեամբ հանգեթ, հաճելի գրուածք մըն էր. հոն, խնդրանքին եւ մատուցումին առաջ բերած հոգեբանական վիճակի մը պատկերացումը կար, յաջող կերպով նկարագրուած: Բօքի թարգմանիչն այս անգամ խօսած էր Աղնուական Լեզուին վրայ: Մալխոս, իր քրոջ յիշատակին ձոնած էր քերթում մը, որ թէպէտ հրաշակերտ մը չէ, բայց յուզիչ եւ զգացում բանաստեղծութիւն մը ըլլալու արժանիքն ունի:

ԵՐԵՒԱՆ

Արտատպեր Ա. ՈՒԿԱԿԱՆԻ

Տպագրութիւն Սագանան

Պ Ա Լ Ք Ա Ն

ԱՌԱՆՁՆԱԾՆՈՐՀԵԱԼ ԱԶԳԱՅԻՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ Ի ՍՈՖԻԱ
Դրամագրուիս, պահեստ եւ երաշխաւորութեան գումար 7,500,000 ֆրանք

Դրամատունը Ընկերութեան Պաշտպան Սոֆիա, Անգլիական Դրամատուն Լոնտոն,
Տալէ Պանջի լին. Օսմ. Կալա. Դրամատուն Բարիզ, Բրէտի Լիոնէ՝ Կ. Պոլիս

Գործակալութիւնը Թուրքիոյ գլխաւոր զարմեւումն մէջ Ընդ. Ներկայացուցիչ Թուրքիոյ ԱՐՇԱԿ ՈՒՆՃԵԱՆ
Գոտանդեւոյ պոլիս, Ղալաթիա, Պանք Օթոմանիս գէմ, Թաշիսապուս խան

ՏԱՍԸ ՂՐՇ. ՄԻԱՅՆ վաւարելով կարելի է աւորել եւ տարել եղած շրջանակներէն
մեկուն մէջ զետեղել ծանուցում մը **ԶՈՐՍ ԱՆԳԱՄ:**

Ս Ի Մ Օ Ն Թ Է Լ Ե Ա Ն

Արանց Դերձակ

Զաւիտ վրայ ամէն տեսակ զգեստներու

Պոլիս Համօրույ խան քիւ 45

3-4

Հեղինակութիւնը ՊԵՏՐՈՍ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆԻ

1.— Բլաւէլի Նէվաթիթէ, նոր տիպ, գին

6 զրշ., (ընտիր ձեռնոցի նմանակ): 2.—

Մուխթար Օսմանլը սարֆը, գին 3 1/2 զրշ.,

(արձակ եւ ոտանաւոր բազմաթիւ հրա-

հանգներով): 1-4

ՀԱՃԻ ՍԱՐԻՄ

ԶԱՏԿԻ ԱՌԹԻԻ

ԸՆՏԻՐ ԶԵՐԷԿԵՐ

Բերա, Մեծ-Փողոց, թիւ 5 1-36

4 ԳՐԱՏՈՒՆ ԶԱՐԴԱՐԵԱՆ

Պոլիս Զարափար 50, Ղալաթիա Մեծ

Փողոց Բերայի 695 (աշտարակին դէմը)

ԿԸ ՎԱՃԱՌԻԷ ալ եւ ալ գրքեր, գիւ-

րամատելի եւ աժան գիներով, (ապառիկ

վաճառու) ԿԸ ԳԻՆԷ գործածուած գրքեր:

ԼԱ ՍԵԼԵՐԻԴԷ

Ապահովագրական ընկերութիւն

Ապահովեց եւ հայելիներու կտրելուն դէմ

Ընդ. Գործաւոր Թուրքիոյ ԱՐՇԱԿ ՈՒՆՃԵԱՆ

Ղալաթիա, Օսմ. Պանքայի դէմ

Թանգարան խան 6-52

ՍԱՓՐԻՉ

ԳՍԷՆՕՅՈՆ ԳԱՐԱՄԱՆՈՐՈՒԼՈՍ

ԵՒ ՏԻՕՆԻՍԻՍ ՍԻԿԱԼԱՍ

Բերա, Բուսիկի Բասաւ, քիւ 4 3-4

Գ. ԳԱՐԻԻԷԼԵԱՆ

Ա Տ Ա Մ Ն Ա Բ Ո Յ Ժ

Բերա, Մեծ-Փողոց,

Կալաթա Սերայի լիւթիկի դէմ, քիւ 200

Գշ. Եշ. Շը. օրերու առատութեան կանուխէն

միջեւ երեկոյ ժամ 11 1/2:

Բշ. Դշ. Ուր. օրերը 6 1/2 11 1/2:

Կիրակի օրերը ժամագրութեամբ:

«ՍՈՒՐՀԱՆԳԱՅ»

10 ՓԱՐԱ

ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ

10 ՓԱՐԱ

ԱՄԷՆ ԱՌԱՌՈՏ ԱՐՇԱԼՈՅՍԻՆ

ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿԷ քաղաքական, ազգ.

գրական, առեւտրական յօդուածներ, տե-

ստիկաններ, քրոնիկներ թղթակցութիւն-

ներ եւ օրուան ամենէն քարմ լուրերը,

Ներքին, Արտաքին, Հեռագիր

ճեր եւ Տնօրէն ՏԻԳՐԱՆ, ՃԻՎԷԼԷԿԵԱՆ

20, Պապա Ալի Ճաւաթի, Կ. Պոլիս

ՆՈՐԱՀԱՆՈՐ ԳՐԱՏԱՐԱԿՈՒՐ ՈՍԿԻԻ ԿՇԻՒ

Ամէն տեսակ ոսկեգրամներուն ոճաւ

պակաս բլաւր յոյց կուտայ մեծ ճշգրե-

թեամբ իր թուարք քառասուն վրայ.

Հասցէ՝ Գաւրքեյ Մեհմեդարաւ

ԻՍԿԷՆՏԷՐ ԱՐԱՊԵԱՆ 3-8

ՄԵԶԱՏԱՍՊԱՆ ՓՈՇԵ

Գիշերներուն մեզ տօբակեզ ամրան

Երբ մեր տեղն ըլլայ սենեակի քի վըրան,

Շատ մը միգրաներ մեր ներսն ու վըրան

Ման գալով, մեր միսն ուտել կ'արտորան:

Այդ ուտիւններուն սին, կանխաժաման,

Անունով՝ Մըլուկ, լու՛ւ արիւնքման,

Գիշերներն անքուն հեծելով ամա՛ն,

Շատեր կը փնտռեն, միգրը զեզման:

—Արդ, ուրիշ մը յայտ հապա աւետի՛ս:

Անոնք բլնամին գտնուած է զարդ ս,

Ազնիւ բնութեան, հատո՛ր իմ սրտիս,

Երբ հոգեկան քուն կ'ուզեն դու՛ պարտիս

Երբալ լուտ ի Կեօք-Բաշս պալի

Գնել միգրատասպան այն ազգու փոլի

Որուն մեկ տուփը, քեզ եւ ուրիշ,

Կը ծախս միայն... դրուլի

Լեւոն Կիւմրի շեան անուն օգտաւետ

Սուրբանիկ ծանօթ զեղարանին պետ:

Մ Ա Ս Ն Ա Ճ Ի Ի Ղ

Պահգի Գարու քիւ 59 ծխալանառ

Նշան էՖ. Օգանեան (նախկին սուլթ Պոլոս)

Բերա, Կալաթա Սերայի դէմ ծխալանառ

Գրքագր էՖ. Օհնիկեան:

Մեկ եւ երկու դրուլնոց փաթեքներ: Նաեւ

50 տրմ.նոց փաթեքներ՝ 5 զրշ.:

1-4

ՃԻՎԱՆ ԱՃԷՄԵԱՆ

Բերա, Բուսիկի խան թիւ 4

Արդ Կալաթա

Ամէն տեսակ ճերմակեղէններու

Արանց եւ կանանց յատուկ

4-4

ՄԱՐԿԱՐԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆԸ առանց թղ-

թատարական ծախք պահանջելու, Պոլիս

տպուած կրօնական, Դասական, Վիպական

եւ ալ գիրքեր կը գրկէ իրենց բուն գինով:

Փոքր յանձնարարութեանց փոխարէն

նամակագրով կ'ընդունուի: 4-4

ՀԻՆ ՕՐԵՐ

ԵՒ

ՀԱՅ ՄԵԾԱՏՈՒՆՆԵՐԸ

Գրեց Յ. Գ. Մ.

Դիմել Պոլսու գրաւաճ տներուն 4-4

ԲՐՕԿՐԷ

Կը ծախէ թարմ չէօրէք, հալ կիթ, պարարտ

մօրթուած հաւեր, հնդկահաւեր, սագեր ու

բազեր, պալքանեան եւ տեղական հին եւ

նոր զինիւներ, բազիլիներ՝ քոնեաք քիւ-

րասո, եւն. քոնսէրվ. Հրքոյաք, եւն. եւն.:

Բերա, Մեծ-Փողոց, թիւ 209

3-4

ԳՐԱԿԱՆ, ԵՐԳԻԾԱԿԱՆ

ԵՒ ԶՈՒՆՇԱԿԱՆ

ՄԻԱԿ ՇԱՐԱԹԻԹԵՐԹ

ԼՈՅՍ

Կ. Պոլիս. Պապա Ալի Ճաւաթի թիւ 38

ՇԻՆՈՒԹԵԱՆ ՎԵՐԱԲԵՐԵԱԼ ՆԻԹԵՐՈՒ

Մթերաւոց

Պ. ՌՈՍԹՈՍԵԱՆ

Ս. Երրորդ թիւն եկեղեցւոյ փողոց թիւ 20

ԲԵՐԱ

2-4

ԱՐՐԱ ՀԱՄ Կ. ԿՏԱԻ ԾԵԱՆ

Ե ՆԻԿԱՄԻԴԻԱ

Քարդ Բաղալի մերահարներու հետ

կը փոխանակէ Նիկոմիդիոյ Գեղեցիկ քար-

դերէն, երբ իրեն զրկեն տեսարանով եւ

նամակագրով առ քարդեր: 4-4

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ Ս. ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ

Փոխադրուած է ի Սուլեյմաղի փողոց

թիւ 4, Բերա, (Թուրքական սրճարանի

զիմացի փողոցին մէջ) հիւանդ կ'ընդունի

ամէն օր ժամը 9 1/2 (Ը. Ե.) կիրակի օ-

րերը ժամագրութեամբ: 1-4